גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

אב יכול לכעוס על בנו, להסתיר את פניו ממנו ולגרש אותו,
אבל בסוף גוברים רחמי האב על הבן ואז הוא מוחה מזכרונו
את כל החטאים שעשה, זוכר רק את הטוב והחסד מהעבר ומהעתיד
ומחזיר אליו את בנו, "זכֹר אזכרנו עוד".
מחיית הדינים ובטולם מאפשרים את הגילוי של שבת —
מוחין וחיות בלי שום צמצום ומיצר. כדי לאפשר את **מנוח**ת שבת
(**מח** בתוספת **נ**) צריך להרפות את כל ה**מתחי**ם (**מח** בתוספת **ת**)
וזו היא בפרט היגיעה של "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" —
בערב שבת צריך להמתיק את הדינים כדי להכנס לשבת.

[מתוך השיעור 'ענג שבת בדרך לגאולה']

כי־תשא–פרה תשפ"ו

393 | שנה שמינית

כי־תשא–פרה ה'תשפ"ו

04 **הורות שבתית**
נקודה מעובדת
לחנך מתוך תענוג

05 **"עזר כנגדו"**
השתלשלות־התלבשות־השראה
בין איש ואשה
עומק הזיקה בין אדם וקנייניו

07 **פרצוף ה"חיל"**
התוועדות ליל פורים תשפ"ה
התבוננות במושג חיל בתנ"ך

11 **ענג שבת בדרך לגאולה**
מאור עינים כי תשא
היציאה מן המיצרים בסעודות שבת

19 **חמישיית הפרה האדומה**
ארבע שאלות ותשובה אחת
מה"עד דלא ידע" של פורים לשבת פרה

21 **ביאורי תפלה**
מצפים לישועה
ביאור על ברכת "את צמח דוד"

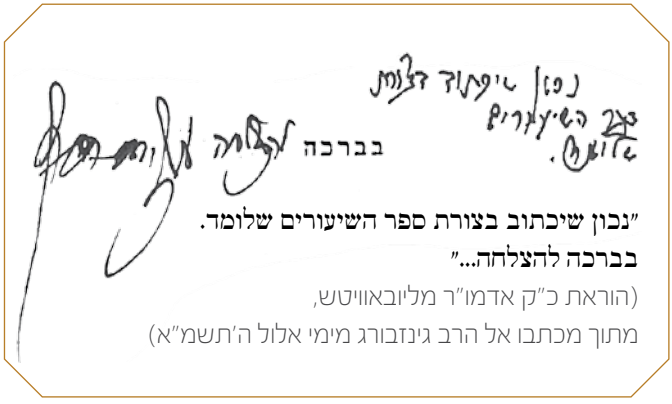
26 **הסיפור החסידי**
תפלה קודם התפלה
רבי אלימלך מליז'ענסק

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
בין רחמים לחמלה, שינוי השם ומה אם טעיתי?

29 כַּאֲשׁוּר עִלָּגִים
מְטַפֶּאת אֶת הַטְּהוֹרִים
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ עַל סוֹד הַפָּרָה הָאֲדֻמָּה

העלון מופק ע"י עמותת **אוהבים להיות יהודים**.
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד. בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

ב"ה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

בליל שבת זכור הקדיש הרב חלק מהשיעור לדיון על **מחית עמלק בשבת**, וכעבור שעות ספורות נפתח **מבצע 'שאגת הארי'**. מתפללים ומאחלים שגם המשך מחית עמלק יהיה באופן שבתי, מתוך תענוג ושמחה לעם ישראל – "וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק", עד להרמת **קרנו של משיח** בשלמות.

ארבעה שיעורים בגליון השבוע: שיעור מעמיק בגמרא על **קניין וזוגיות**, חלק נוסף מ**התוועדות פורים** דאשתקד, **מאור עינים** על הפרשה ושיעור קצר ל**שבת פרה**.

השיעור הראשון – **"עזר כנגדו"** – הוא נקודה קצרה ומיוחדת על **זוגיות בשלש רמות**, השתלשלות־התלבשות־השראה, שעובדה מתוך השיעור לבחורי הישיבות.

השיעור השני – **פרצוף ה"חיל"** – ממשיך לנו את **אוירת פורים** לקראת פסח, "מסמך גאולה לגאולה", באופן של הליכה מחיל אל חיל (זהו סיומה של התוועדות פורים תשפ"ה, משום שהגליון נסגר לפני התוועדות פורים השנה).

השיעור השלישי – **ענג שבת בדרך לגאולה** – הוא הלימוד השבועי ב**מאור עינים**, שמכוון אותנו לעבודת שבת **מלאת תענוג ומרפת מתחים** (עם תובנות חינוכיות – ראו גם בנקודה המעובדת).

השיעור הרביעי – **חמישיית הפרה האדֻמה** – הוא רשימה שמתפרסמת לכבוד **שבת־פרה**, המלמדת אותנו על ארבע שאלות ותשובה אחת ב**סוד הפרה האדומה**.

עדיין נמצאים באווירת הפורים ורוצים לצפות ב**התוועדויות החג המרוממות**? הכנסו לאתר הקהילתי שלנו בכתובת derechaim.info

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת ויקהל־פקודי הבעל"ט:
נ"ך יומי – חגי פרק ב, **זכריה** פרק א־ו; **משנה – זבחים** פרק ד.

הורות שבתית

"יצר לב האדם רע מנעוריו". "משעה שננער ממעי אמו" הוא אגוצנטרי, עסוק בעניני הגוף ושקוע בקטנוּת. גם בהגיעו לגיל הנעורים, יחד עם היצר הטוב שנכנס בו בגיל־מצוות, גוברות בו המודעות העצמית והתאוה ומפילות אותו בחטאות נעורים ובהתנהגויות טפש־עשרה נוספות. בלשון הקבלה, הקטנוּת הזו, שמאפיינת תינוק, ילד וגם נער, שייכת לפרצוף זעיר־אנפין ('פנים זעירות'). בדרגת התודעה הזו פועלים בעיקר לפי הרגשות והאינסטינקטים (המורגש והמוטבע), ותמונת העולם מפוצלת לקצוות שונים, נפרדים וקיצוניים (**ו**הקצוות־המדות של הלב).

לעומת זאת, תפקידם של ההורים הוא להיות בעלי מוחין דגדלות — להסתכל על הדברים מנקודת מבט שכלית, לכוון ולווסת את ההתנהגות של הילד ולהנחיל לו תמונת עולם מאוחדת. בלשון הקבלה, ההורים שייכים לפרצופי אבא ואמא — החכמה והבינה, כוחות השכל, המתאפיינים במתינות, בישוב הדעת ובתמונת עולם רחבה ושלמה.

תפקיד המוחין הוא למחות במדות בעת הצורך, להשקיט את סערות הרגש ולרסן את הדחפים והתאוות — "מח שליט על הלב בתולדתו" והוא כופה ומכוון אותו בהבעת מחאה בעת הצורך. כך, ההורים צריכים לפקוח עינים על ילדיהם ולמחות על כל סטיה מדרך הישר. נוכחות הורית מעורבת ואכפתית, שגם מוכיחה באופן הנכון (**תוכחה מתוך אהבה**), היא חיונית לילד, בונה אותו ונותנת לו כח להתמודד בעצמו עם אתגרים ונסיונות. נוכחות כזו גם משמחת אותו, הרבה יותר מ'הסתר פנים' אדיש, שמאפשר לו חופש לטעות ללא הכוונה.

היחס בין קטנוּת הילד לגדלוּת ההורים הוא דוגמת היחס בין חול לשבת: שש מדות פועלות בששת ימי החול, בהם טרודים במלאכה, עסוקים בסיפוק צרכי הגוף, מתפצלים בין דברים שונים ושוקעים בפרטים הקטנים. המוחין מאירים בשבת, יום מנוחה, ישוב הדעת ומבט על התמונה השלמה ועל התכלית הקדושה של כל המעשים.

דימוי זה מוסיף ענין עיקרי לתפקיד ההורים: שבת הוא יום של תענוג. הקטן 'לוקח ברצינות' יתרה את עצמו ואת מאוויו, קשייו וצרכיו. לעומת זאת, מוחין דגדלות מתאפיינים בשעשוע — המבט העליון והרחב רווי תענוג מהתכלית הטובה ומשועשע מהתהליכים שבדרך, בלי לשקוע במצוקות רגעיות. לכן, המוחין גם מוחים־מוחקים את הדינים, הצער והבקורת, שלא יעיבו על ההסתכלות הטובה הכללית.

דווקא בזמני קושי בהתנהגות הילד על ההורים לזכור שבנם הוא "ילד שעשָעים". כדי לצלוח את קשיי ההוה יש להזכר בשעשועי טל הילדות שהיו בעבר (שמקורם בשעשוע־הוריו בהורתו ולידתו, דבר המזכיר להורים שגם הם 'היו ילדים' והם מקור שיגיונותיו של הילד...), וגם להצליח 'לזכור' את העתיד, כאשר הילד יצמח ויתפתח, יגיע לבגרות ועוד ירווה את הוריו רוב נחת ושעשוע. כשם שתמיד אחרי ימי החול באה השבת, כך ודאי שאחרי הקטנוּת תגיע גדלוּת משמחת. את המבט השבתי הזה צריכים ההורים לאמץ לעצמם, להרפות מתחים בקשר ולהצעיד את הילדים בבטחה ובמנוחה מהקטנות אל הגדלות.

שיעור

השתלשלות־התלבשות־השראה בין איש ואשה

"עזר כנגדו"

קיצור מהלך השיעור

קנין הקידושין הוא הקנין החשוב והמשמעותי ביותר בחיי האדם – הביטוי המלא של **הדעת המיוחדת** שמאפשרת קנין, מתוך **יחוד של "דעת קונה"** (של האיש) ו**"דעת מקנה"** (של האשה). בשיעור מעמיק בגמרא, על **הזיקה בין האדם לקנייניו**, התחדש שבעוד **בנגלה** שבתורה נחשף **יחס חיצוני** בין האדם וקנייניו, הרי ש**פנימיות התורה חושפת זיקה עמוקה** הרבה יותר ביניהם, שבעצם נלמדת מ**קשרי הנשמה** שיש לאדם, עד לקשר שבין **איש ואשתו**. מתוך ה'משל' של הקניינים הגשמיים עלתה התבוננות ב'נמשל' של **חיי הנישואין** – עליה בשלש קומות, לפי המבנה של **השתלשלות־התלבשות־השראה** (שלש הסתכלויות של הקבלה על היחס של כל המציאות לבוראה, ה'נמשל' העליון של חיי הנישואין).

כהקדמה לבריאת האשה נאמר "וַיֹּאמֶר הוי' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ"[א] ובהמשך בונה ה' את האשה, חוה, מאחת מצלעותיו של אדם הראשון ומביא אותה להיות אשתו של אדם (יסוד כל בנין בית לדורות, המתקדש בישראל על ידי קנין הקידושין[ב]).

אפשר לראות את היחס־הקשר בין האיש והאשה בשלשה מבטים, לפי המבנה היסודות של השתלשלות־התלבשות־השראה (הן שלש ההשקפות של פנימיות התורה על העולם — קבלת הרמ"ק, קבלת האריז"ל וקבלת מורנו הבעל שם טוב)[ג]:

השתלשלות – עזרה בעניני העולם

במבט הפשוט ביותר — ואפשר אף לומר החיצוני והשטחי — "עזר כנגדו", שנוצר מצלעו

נערך ע"י איתיאל גלעדי. מוצאי ח' אדר פ"ו – כפ"ח.

א בראשית ב, יח.

ב ראה רמב"ם הלכות אישות פ"א ה"א. בכל קנין הקונה מקבל משהו חדש והמוכר־מקנה 'מתפטר' ממשהו ישן, כך בנישואין, האיש־הקונה מקבל "**אשה חדשה**" (דברים כד, ה) – בגימטריא **רוח הקדש**, כנודע (ראה שיעור כ"א אלול ס"ח; ו' אלול ס"ט; י"ג אלול ע"ב) – והאשה מוכרת־מתפטרת מהמציאות הישנה שלה כנתונה בתוך עצמה, ודוק.

ג מאמר השפלות והשמחה פע"ב. מבואר בטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" עמ' מה ואילך; בעתה אחישנה פ"א ובכ"מ.

של האדם, הוא מציאות שהשתלשלה מהאדם כדי לסייע לו בעולם. האדם לא יכול בעצמו לדאוג לכל צרכיו, ולכן ה' הוציא־שלשל מתוכו דמות שתמלא חלק מהתפקידים ותדאג לרווחתו. כך, כאשר שאל רבי יוסי את אליהו הנביא "במה אשה עוזרתו לאדם?" הוא ענה לו "אדם מביא חיטין — חיטין כוסס?! פשתן — פשתן לובש?! לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו?"[ד] — האדם מתייגע להביא הביתה את חומרי הגלם ואשתו מסייעת לו ומתקינה מהם דברים ראויים למאכל ולמלבוש.

מצינו אצל רבים מגדולי ישראל שהאיש עסק בתורה והאשה דאגה לפרנסת הבית כדי לאפשר לבעלה לעסוק בתורה (כפי שעושות גם היות נשות אברכים רבות, מתוך התמסרות עצומה לתורה של בן זוגן)

בהסתכלות הזו, המתאימה לחלוקת התפקידים המסורתית בין האיש והאשה, התחושה היא שהאשה טפלה לאיש — מה שמשתלשל טפל למקורו, עוזר הנמצא למטה מהנעזר (ולפי המבט הזה, בו תכלית האשה היא בעיקר לדאוג לצרכי האיש — לבשל לו ארוחה טובה... — אי־מילוי התפקיד הזה הוא גם עילה לגירושין, "אפילו הקדיחה את תבשילו"[ה]).

התלבשות – שותפות בשליחות

יש מערכת יחסים גבוהה יותר, בה יש שותפות יותר עמוקה בין האיש והאשה. מצינו אצל רבים מגדולי ישראל שהאיש עסק בתורה והאשה דאגה לפרנסת הבית כדי לאפשר לבעלה לעסוק בתורה (כפי שעושות גם היות נשות אברכים רבות, מתוך התמסרות עצומה לתורה של בן זוגן). במציאות הזו, אמנם נשמרת החלוקה בה האיש עוסק ב"מילי דשמיא" והאשה ב"מילי דעלמא"[ו], אבל יש שותפות מלאה בתורה של הבעל (מעין שותפות זבולון ויששכר). יתר על כן, האשה כאן לא ממלאת את תפקידיה שלה אלא את התפקיד של בעלה — הרי הוא שהתחייב בכתובה לפרנס את הבית — והיא בעצם שליחה שלו במילוי התפקידים הללו.

שליחות דורשת התלבשות — האשה משמשת כאן "ידא אריכתא" לתפקידי בעלה, שמתלבש בתוכה ופועל דרכה את תפקידיו (כשהמטרה היא שהתורה שלומד הבעל תתלבש, כנשמה בגוף, בתוך הבית שהאשה דואגת לקיומו — "'ביתו' זו אשתו"[ז], כאשר "חכמות נשים בנתה ביתה"[ח] — מתוך שותפות מלאה בשליחות החיים שלהם). באופן הזה האשה עומדת מול־כנגד האיש, מלבישה אותו מולו־"כנגדו", ולא רק כעזר טפל העומד תחתיו.

השראה – הכח לחידוש אמתי

בקומה גבוהה עוד יותר של הקשר והשותפות בין האיש והאשה הכל נובע מתוך התייחסות לשותף השלישי[ט] — שני בני הזוג נמצאים בהשראה של השכינה השוכנת ביניהם[י]. נוכחות ה' שורה על האיש והאשה כחופה, המחברת ומאחדת לגמרי את החתן והכלה, משיאה אותם בנשיאת־הפכים אלקית.

ההשראה האלקית היא זו שנותנת לבני הזוג את כח האין־סוף[יא] המתבטא בקיום מצות "פרו ורבו"[יב] — הכח של בני הזוג להוליד תולדות חדשות, בגשמיות וגם ברוחניות. גם ביחס של התלבשות יש חיות פנימית — כמו שהנשמה מחיה את הגוף, כך תודעת השליחות והיעוד

המשך בעמ' 25 <<<

ד יבמות סג, א.
ה גיטין פ"ט מ"ו.
ו ב"מ נט, א.
ז יומא ב, א.
ח משלי יד, א.
ט קידושין ל, ב.
י סוטה יז, א.
יא ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך; המשך שמח תשמח ע' 7 (סה"מ תרנ"ד ע' קעט) ואילך.
יב בראשית א, כח.

שיעור

התוועדות ליל פורים תשפ"ה

פרצוף ה"חיל"

קיצור מהלך השיעור

בשבת שאחרי פורים עולים כל עניני החג, ואנחנו ממשיכים "מחיל אל חיל", **מגאולת אדר לגאולת ניסן**. מתפרסם כאן חלק נוסף מהתוועדות פורים אשתקד, שמלמד על **סוד ה"חיל"** במגלת אסתר ובשאר התנ"ך – **'פרצוף' של עניני "חיל" בתנ"ך**. בחלק זה, שהוא המשך ישיר לחלק שהתפרסם בשבת שלפני פורים, אנחנו מסיימים את פרסום התוועדות פורים תשפ"ה – ומתחילים לייחל לפרסום של התוועדות פורים השתא (שהגליון ירד לדפוס עוד לפניה).

אסתר בת אביחיל

דברנו באריכות על סוד ה"תִּקּף" במגלה[א]. כעת נדגיש עוד מלה, שם־נרדף, למלה "תִּקּף" — המלה "חיל", "כי הוא הנֹתן לך כח לעשות חיל"[ב]. ה"חיל" חוזר במגלה ארבע פעמים, מתוכן פעמיים כשם־עצם, שאותו נדגיש עכשיו. "חיל" ו"תִּקּף" הם לא בדיוק אותו דבר, אבל הם ודאי קשורים אחד לשני.

למה רוצים עכשיו לעבור מ"תִּקּף" ל"חיל"? כי זהו שם האבא של אסתר המלכה, הדוד של מרדכי היהודי. בעצם, הוא הכח המחבר אותם — הכח המחבר את התוקף הישר של מרדכי, שזורק־מוסר את הכדור לאסתר, ואת התוקף החוזר של אסתר, התקיף עוד יותר, "עד דלא ידע"[ג]. איך קוראים לו? אמרנו כמה פעמים — "ותכתֹב אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי"[ד]. בהתחלה, כשהזכרנו את מרדכי פעם ראשונה במגלה, הזכרנו את היחוס שלו — "בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני"[ה] — אבל אחר כך הוא לא מוזכר עם היחוס שלו. לעומתו, אסתר נזכרת פעמיים עם אביה, אסתר בת אביחיל. מה פירוש אביחיל? אבי־חיל.

פרצוף ה"חיל"

מה שמביא אותנו לכל הדבר הזה הוא

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. ליל פורים (ח"ג) תשפ"ה – כפ"ח.

א בח"ב של ההתוועדות – פורסם בגליון תצוה־זכור תשפ"ו.

ב דברים ח, יח.

ג מגלה ז, ב.

ד אסתר ט, כט.

ה שם ב, ה.

מה פירוש "הנגבה"? למדת האהבה – עוד יותר אהבה ועוד יותר אהבה, כל הזמן יותר אהבה

שהמלה **פורים** שוה שבע פעמים **חיל**. "**פורים פורים פורים**", כלשון הפיוט, כבר עולה **אהי'** פעמים **חיל**. שש פעמים **חיל** עולה **רפח**, הניצוצות הקדושים עליהם כתוב "חיל בלע ויקיאנו"[ו], אבל אם נוסיף עוד **חיל**, ז"פ **חיל**, עוד 48 ל־**רפח** ניצוצין, נקבל את הגימטריא של **פורים**.

עכשיו נעשה פרצוף קטן של שבע "חיל". שוב, **פורים** שוה שבע פעמים **חיל**, אז צריך להיות כנגד ז"ת, מחסד עד מלכות. שש פעמים **חיל**, רק כנגד **ו** קצוות של ז"א, שוה **רפח**, אבל ה"חיל" השביעי הוא המלכות, אסתר בעצמה, והוא משלים לנו את הגימטריא של **פורים**.

"מחיל אל חיל" פסוקי המגלה

מהפסוקים העיקריים של "חיל", ה"חיל" הראשון שלנו, הוא "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון"[ז]. במגלה יש 167 פסוקים, ודאי מספר משמעותי (העולה "[שמע ישראל] **הוי' אלהינו הוי' אחד**"[ח]). יש מלה אחת במגלה ששוה אותו מספר. אם הייתי שואל אתכם 'מה המלה הכי חשובה במגלה? רק מלה אחת' — מעניין מה תענו לי. אבל מעניין גם מה שאני אענה לעצמי... ואני עונה לעצמי שזו המלה "**ונהפוך**". זהו בעצם "נעוץ סופן בתחלתן" — "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשׂנאיהם"[ט]. המלה הזו היא הסימן הכי מובהק למספר פסוקי המגלה, כמו שבעלי המסורה נותנים אחרי כל פרשה מלה שהיא סימן הפסוקים בפרשה — "**ונהפוך**".

"**מחיל אל חיל**" שוה "**ונהפוך**" — זהו גם סימן. אם נכתוב כמה סימנים בסוף המגלה המודפסת, כמו שבעלי המסורה עושים כמה סימנים בסוף הפרשה, קודם כל נכתוב את הסימן "**ונהפוך**", וסימן שני נכתוב "**מחיל אל חיל**". ה"מחיל אל חיל" הוא תדיר, כל הזמן צריך להתקדם, כמו "לך לך"[י], "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה"[יא].

אם נקח את המספר המיוחד הזה, 167, ונחבר אותו ל־**אסתר** — היות שזו מגלת אסתר — נראה שהתוצאה היא "**ותכתב**", המלה שדברנו עליה קודם, "ותכתּב אסתר... את כל תקף".

חסד: "מחיל אל חיל"

שוב, עכשיו אנחנו בוחרים מבין הרבה "חיל" בתנ"ך שבעה עיקריים שיכולים להתאים לז"ת — שבע פעמים **חיל** בגימטריא **פורים**. הזכרנו עכשיו פסוק אחד — "מחיל אל חיל". כלומר, זהו חיל תמידי, "ילכו מחיל אל חיל", "לך לך", "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה", כנ"ל. מה פירוש "הנגבה"? למדת האהבה[יב] — עוד יותר אהבה ועוד יותר אהבה, כל הזמן יותר אהבה, מ"אהבה זוטא" ל"אהבה רבה" ל"אהבה בתענוגים"[יג], וככה עד אין סוף, **אין סוף אהבה** (בגימטריא **אהבה רבה**).

אם כן, את הפסוק הזה נשים דווקא בחסד, נייחס אותו לאברהם. כל כך למה? כי שני פסוקים קודם היה כתוב "אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם"[יד]. אחת השאלות בפסוק הזה היא על כך שהוא מתחיל בלשון יחיד ("אשרי אדם עוז לו בך", אדם אחד) וממשיך בלשון רבים ("מסלות בלבבם")[טו]. הרמז ש"**עוז לו בך מסלות בלבבם**"

ו איוב כ, טו.
ז תהלים פד, ח.
ח דברים ו, ד.
ט אסתר ט, א.

י בראשית יב, א.
יא שם יב, ט.
יב צד הדרום־הנגב הוא צד האהבה־החסד, וכן "**הנגבה**" עולה ה"פ (ממוצע כל אות) **אהבה** (היינו אהבה פנים ואחור)! ראה גם מאמר "מב מסעות של אהבה" בספר שערי אהבה ורצון.
יג ראה ספר הערכים ח"א ערך "אהבת ה'".
יד תהלים פד, ו.
טו ראה ד"ה "אשר אדם עוז לו בך" תש"ה (נלמד בשיעורי ט"ז סיון־ד' תמוז תשע"ה וליל שבת חיי שרה תשפ"ג).

שוה **אברהם־שרה**. היחיד הולך על אברהם, כמו שהוא כולל גם את בת זוגו, והרבים הולך על שניהם יחד, "אברהם מגייר את האנשים, שרה מגיירת את הנשים"[טז].

גבורה־יסוד־מלכות: גבור חיל, איש חיל ואשת חיל

יש שלשה ביטויים שמצטרפים יחד — "גבור חיל", "איש חיל", "אשת חיל". אנחנו הכי מכירים מכולם את ה"אשת חיל", ברוך ה' — יותר חשובה מה"גבור חיל" ואפילו מה"איש חיל".

על מי נאמר "גבור חיל"? על כמה אנשים בתנ"ך, אבל העיקר הוא על שני יהודים חשובים, יפתח הגלעדי[יז] — ש"יפתח בדורו כשמואל בדורו"[יח], אף על פי שלפי הפשט היה עם הארץ — ובעז[יט], שהוא הרבה יותר חשוב, כי הוא אבי משיח בן דוד.

"איש חיל" מופיע הרבה פעמים בתנ"ך, אבל הכי חשוב הוא "בניהו בן יהוידע בן איש חיל"[כ], שהוא שרש נשמת משיח בן דוד לפי הקבלה[כא]. אם אני רוצה למצוא שידוך ל"אשת חיל" אני ודאי צריך לחפש את "בניהו בן יהוידע בן איש חיל" שיתחתן עם ה"אשת חיל", אז יהיה זיווג מושלם.

"אשת חיל" כתוב ג"פ — "אשת חיל מי ימצא"[כב], "אשת חיל עטרת בעלה"[כג] ו"כי אשת חיל את"[כד], שנאמר על רות המואביה. סימן שבעז, שנקרא "גבור חיל", קשור גם ל"איש חיל" — הוא מתחתן עם האשה המסויימת היחידה שכתוב בפירוש שהיא "אשת חיל". היא גם "אשת חיל מי ימצא" — למה? כי היא גיורת, קשה למצוא אותה, לא תמצא אותה בתוך עם ישראל. בכלל, כל גר הוא גבור, לכן בפרט על גיורת שהיא "אשת חיל". היא גם "אשת חיל עטרת בעלה", אם המלכות[כה], יותר גבוהה מבעלה, כמו ששרה יותר גבוהה מאברהם[כו].

שוב, רות מתחתנת עם בעז ובעז הוא ה"גבור חיל", אבל הוא גם כנראה קשור לבניהו בן יהוידע בן איש חיל. ידוע שבפסוק אחד כתוב "בן איש חיל" והקרי הוא "בן איש חי"[כז], משמיטים את ה־**ל** ונשארים עם ה"חי". יש בזה רמז יפהפה, שאם עושים סדרה של **ח־י־ל** ההפרשים הם **ב** ו־**כ**, וממילא בסיס הסדרה הוא **חי**. משהו יפהפה, ש־**חי** הוא היסוד של **ח־י־ל**. אם כן, יש בחיל משמעות של חיות. מהי חיות? ספירת היסוד, ה"אבר חי", ככה כותב הבעל שם טוב[כח] — צריך לעבוד את ה' באבר חי. זהו היסוד וזה ה"בן איש חי", ה"בן איש חיל". לכן ברור ש"איש חיל" צריך להיות ביסוד, "אשת חיל" במלכות, כמובן, ו"גבור חיל" צריך להיות בגבורה. הרי ה"אבר חי" מ"כח גברא", מה שהיסוד מקבל מהגבורה. אם כן, גבור חיל הוא ה"חיל" של הגבורה, ה"איש חיל", שהוא גם "בן איש חי", הוא היסוד וה"אשת חיל" היא המלכות. כאן המלכות היא אסתר המלכה והאיש חיל הוא מרדכי.

> אנחנו הכי מכירים מכולם את ה"אשת חיל", ברוך ה' – יותר חשובה מה"גבור חיל" ואפילו מה"איש חיל"

טז רש"י לבראשית יב, ה (מבראשית רבה לט, יד).
יז שופטים יא, א.
יח ראש השנה כה, ב.
יט רות ב, א.
כ שמואל־ב כג, כ.
כא ראה שער הגלגולים הקדמה לו; שעשועים יום יום לך לך יום ד.
כב משלי לא, י.
כג שם יב, ד.
כד רות ג, יא.
כה ב"ב צא, ב; מדרש זוטא רות פ"א; זהר חדש פב, א.
כו ראה רש"י לבראשית כא, יב (וב"ב נח, א).
כז שמואל־ב כג, כ (כך בכתיב).
כח כש"ט (קה"ת) אות טז.

הוד־נצח־תפארת: "חיל בלע", "כח לעשות חיל", "וישראל עשׂה חיל"

יש לנו כבר חסד, גבורה, יסוד ומלכות — צריך להשלים. קודם הזכרנו את הפסוק "חיל בלע ויקאנו" — הקליפה יונקת את הניצוצות הקדושים ובסוף מקיאה אותם לקדושה. זהו פסוק מאד חשוב לפורים. הביטוי הזה הוא ודאי בספירת ההוד, ש"הודי נהפך עלי למשחית"[כט], "כל היום דוה"[ל], אבל בסוף הקליפה מקיאה את כל הקדושה שיש בה ויורש אותה מרדכי היהודי.

מהו הנצח? גם פסוק שכבר הזכרנו — "כי הוא הנֹתן לך כח לעשות חיל". זהו אצלנו הפסוק, ב־**ה** הידיעה, של הבטחון הפעיל של ספירת הנצח. אדם צריך בטחון עצמי בכך שה' "הוא הנֹתן לך כח לעשות חיל".

בתפארת יש כמה אפשרויות. הפסוק הראשון שאמרנו יכול להיות כמובן שני חיל, "מחיל אל חיל", ויש קשר הדוק בין החסד והתפארת, "יעקב אשר פדה את אברהם"[לא], בין החסד והרחמים. אפשר לומר ש"מחיל אל חיל" — מהאהבה מגיעים אל הרחמים. אבל יש פסוק מובהק לתפארת, שנמצא בנבואת בלעם — שמתנבא על ימות המשיח — "וישראל עשׂה חיל"[לב].

כט דניאל י', ח.
ל איכה א, יג.
לא ישעיה כט, כב. וראה תניא פל"ה ופמ"ה.
לב במדבר כד, יח (וראה שם בתרגום ירושלמי שמחבר את המושגים חיל ותוקף: "וישראל יתגברון בחיל תקיף").

ישראל שייך כמובן לתפארת, "ישראל אשר בך אתפאר"[לג], "תפארת ישראל"[לד].

סיכום הפרצוף

ולסיכום:

חסד	גבורה
"מחיל אל חיל"	"גבור חיל"

תפארת
"וישראל עשׂה חיל"

נצח	הוד
"הוא הנֹתן לך כח לעשות חיל"	"חיל בלע ויקיאנו"

יסוד
"איש חיל"

מלכות
"אשת חיל"

ורמז נפלא: כל הלשונות — "**מחיל אל חיל**", "**גבור חיל**", "**וישראל עשה חיל**", "**הוא הנתן לך כח לעשות חיל**", "**חיל בלע ויקיאנו**", "**איש חיל**", "**אשת חיל**" — עולה **הוי'** פעמים "**מחיל אל חיל**" ("**ונהפוך**")[לה]!

לג ישעיה מט, ג.
לד איכה ב, א.
לה בחלוקה פנימית לר"ת, **יא** פעמים **הוי'** (286), ואוס"ת (4056), ו"פ **הוי'** ברבוע, **הוי'** פעמים **יוסף**. הנה, **אברהם יצחק ישראל משה אהרן יוסף דוד** עולים **חיים** פעמים **הוי'** (1768) ועם הנ"ל (4342) עולה י"פ **תורה**, 235 פעמים **הוי'**.

שיעור

מאור עינים כי תשא

ענג שבת בדרך לגאולה

קיצור מהלך השיעור

במאור עינים לפרשת כי תשא מתבאר באריכות, בעומק ובפירוט, סוד **"כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים"**. **בימי החול** החיות האלקית נמשכת דרך צמצומים ומיצרים, ואנחנו נמצאים ב**קטנות מוחין**, אבל **בשבת** זוכים לענג אלקי של **מוחין דגדלות** וחיות אלקית בלי הסתר, כאשר **שלש סעודות השבת משחררות את הנפש** מכל מיצריה, **במחשבה, בדבור ובתיקון המציאות** כולה (כולל תיקון חטא העגל שבפרשה) – דבר הבא לידי ביטוי מיוחד בתפלות השבת, **תפלות מתוך ענג** וכוונה פנימית מיוחדת.

"מענג את השבת" בתפלה

כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים (שבת קיח.).

את פרשת כי תשא זוכרים בעיקר בגלל חטא העגל – שהוא בעצם 'חזרה' על חטא אדם הראשון (שחטא בהסתת הנחש, כשם שעם ישראל חטא בהשפעת הערב־רב) – ומה שהתחולל בעקבותיו. אכן, עוד קודם לכן, פרשת כי תשא היא בעצם הפרשה הראשונה שמדגישה את קדושת השבת העצמית (אחרי הציווי על שבת בעשרת הדברות והחזרה ה'אגבית' על השבת במעשה המן), ובכך גופא יש הכנה לתיקון חטא העגל (ולהריגת הנחש שגרם לשרשו בחטא אדם הראשון, כנ"ל), כפי שיתבאר.

על הפסוקים "אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ הוי' מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. אָז תִּתְעַנַּג עַל הוי' וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי הוי' דִּבֵּר"[א] דרשו חז"ל "כל המענג את השבת[ב] נותנין לו נחלה בלי מצרים" (שהיא "נחלת יעקב אביך", שנתברך ב"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"[ג] ללא כל מצר וגבול). לשון חז"ל, **"נחלה בלי מצרים"**, עולה **תפלה**. "המענג

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. אור ל"ד' אדר פ"ו – כפ"ח (הקלטה).

א ישעיה נח, יג־יד.

ב "**כל המענג את השבת**" עולה 102 (**אמונה**) פעמים 13 (**אהבה־אחד**), **טוב־טוב־טוב** במשולש.

ג בראשית כח, יד.

הבן עצמו הוא בקטנות, חי בתחום המדות הילדותי, אבל האב **משתעשע** בבן משום שהוא שייך למוחין שהם בסוד "**שעשָׁעים** יום יום"

את השבת" מתבטא גם בגשמיות, בענג שבת בכל מיני מטעמים, אבל לפי דרך החסידות[ד] עיקר ענג שבת הוא תענוג רוחני של תפלת שבת (לעומת תפלת חול, הבאה מתוך מרירות וצעקה אל ה' — צער האסור בשבת מנוחה). נחלה כזו היא בסוד "ויחל משה את פני הוי' אלהיו"[ה] שאחרי חטא העגל — תיקון חטא העגל בתפלה. ואכן, סוד התפלה תופס מקום עיקרי בהמשך הדרוש.

אהבה בקטנות ימי החול

כדי להסביר את מעלת השבת מתחיל המאור עינים דווקא מהבנת ימי החול, בתוך כך הוא עוסק שוב בנושא החוזר בדבריו שוב ושוב — זמני קטנות וגדלות, שכאן הם חול ושבת, בדגש על היחס לימי הקטנות:

הענין הוא על דרך משל אדם שיש לו בן שעושה מעשה נערות וקטנות, ועם כל זה משתעשע באהבתו מפני שמבין ומחשב שכשיגדל ויבוא אל השכל להשכיל הבורא יעבוד השם בשכלו, ומתוך הקטנות שכל ניכר הגדלות שיהא אחר כך, ומפני כן אוהבו.

"יצר לב האדם רע מנעֻריו"[ו], "משעה שננער ממעי אמו"[ז], ומתוך התגברות מיוחדת בימי הנעורים כפשוטו... אך גם כשהבן עושה מעשה נערות וקטנות אביו אוהב אותו ומשתעשע בו. לאב יש אהבה עצמית לבנו, אהבה שלמעלה מטעם ודעת, שלא משתנה בשום מצב, ומצדה פחות נוגעת לאב התנהגות הבן בפועל (ויתכן שהוא גם לא יוכיח אותו וימחה בו על קטנותו[ח]), אבל כאן מדובר על אהבה שיש לה טעם — האב יודע ש"קטנות קודם לגדלות"[ט] וצופה את עתידו של הבן, כשמתוך הקטנות הנוכחית נכרת לו הגדולה העתידית, "בוצין בוצין מקטפיה ידיע"[י] (ובדרך מליצה על לשון הזהר "מאן דאיהו זעיר איהו רב"[יא] — כשהבן בקטנות, "איהו זעיר", ניכרת כבר הגדלות העתידית, "איהו רב"[יב]). הבן עצמו הוא בקטנות, חי בתחום המדות הילדותי (סוד ז"א, שיש בו התפתחות מקטנות לגדלות, עיבור־יניקה־מוחין, וגם תהליכים של קטנות וגדלות ראשונות ושניות), אבל האב משתעשע בבן משום שהוא שייך למוחין שהם בסוד "שעשָׁעים יום יום"[יג] (ה"אלפים שנה קדמה תורה לעולם"[יד]) — בחכמתו הוא "חכם הרואה את הנולד"[טו] והשעשוע מתגלה ב"מקום בינה"[טז], מקום גילוי השעשועים (ששרשם בחכמה ובינה

ד ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ז עמ' יח. וכך מבואר בשיחת יום שמח"ת תשט"ז (התוועדויות תשט"ז ח"א עמ' 161).

ה שמות לב, יא.

ו בראשית ח, כא.

ז בראשית רבה לד, י.

ח וראה מלכים־א א, ו: "ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע עשית ככה".

ט אמרי פנחס אות תתשכ. נתבאר ב**סוד ה' ליראיו** ש"כ.

י ברכות מח, א. שם נאמרו הדברים על רבא ואביי בלימוד התורה שלהם - ולא בהשתוללות ילדותית של נער רגיל - אבל גם אצלם יש קטנות יחסית לעומת גדלות עתידית. "בוצין בוצין" רומז לכך שכבר מקטנותו ניכר הלבושים העדינים והמשובחים של הילד, שהם בגדי **בוץ**, אך בגדים יקרים אלו עלולים להתלכלך במשחק הילדים ב**בוץ**... (וכמשלו הידוע של רבי לוי יצחק מברדיטשוב לשבת חזון, ביחס לבית המקדש - ראה ברשימות הצ"צ לאיכה עמ' 45 בהערות - שכאשר הילד מלכלך וקורע את בגדי היקר שלו אביו לוקח אותם ממנו עד שיגדל, ורק מראה לו אותם פעם בשנה כדי לעוררו על מה שאיבד ולעודדו להתבגר ולהיות ראוי לבגדים הללו, להצית בו תשוקה שתהיה הכח המניע שלו לצמוח מקטנות לגדלות).

יא זהר ח"א קכב, א.

יב ולפי זה יתבאר המשך המאמר "מאן דאיהו רב איהו זעיר" על כך שבגדלות א' ("איהו רב") כבר ניכר שתגיע שוב קטנות ב' ("איהו זעיר"), לצורך צמיחה נוספת לגדלות ב', ודוק.

יג משלי ח, ל.

יד ויקרא רבה יט, א; מדרש תהלים צ; מדרש שמואל פ"ה.

טו תמיד לב, א. חיצוניות החכמה רואה את גדלות א' שתגיע מתוך קטנות א' ופנימיות החכמה - "פנימיות אבא פנימיות עתיק" (לקו"ת נצבים מט, ד ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו) - רואה את גדלות ב' שתגיע מתוך קטנות ב' (גילוי של משיח, כמבואר שם באריז"ל).

טז איוב כח, יב.

דעתיק, סוד השעשועים העצמיים[יז]).

כן כשהאדם עובד ה', והנה כל השכל והמוחין נמשכין מחיותו של הקב"ה ששופע אל האדם שכל וחיות לעבוד אותו, ואף שהוא בקטנות השכל יש לו כביכול שעשוע על ידי שזוכר לו שכשיבוא לגדלות השכל יבוא הכל אל ה' ויחזיר הכל לטוב. וזה נקרא ילד שעשועים (ירמיה לא, יט), שאף על ידי הילדות יש לו שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו שמזה יבוא אחר כך לגדלות השכל.

גם בנמשל העליון, ה' אוהב את בנו גם כשאינו נוהג על פי תורה, בבגרות הראויה (**בגרות** בגימטריא **תורה**), אלא עושה מעשה נערות (ועד לחטאות נעורים) — "כי נער ישראל ואֹהבהו"[יח] — ומחיה אותו בשכל לעבוד אותו בכל המצבים (במוחין דקטנות בזמן הקטנות ובמוחין דגדלות בזמן הגדלות). על כך אומר ה' (כפי שקוראים בהפטרת ראש השנה[יט]) "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשׁעים כי מדי דברי בו זכֹר אזכרנו עוד" — ב"ילד שעשעים" משתעשעים גם כשהוא נוהג בילדותיות בעייתית (כמתואר שם בפסוקים). כפל הלשון "זכֹר אזכרנו" רומז לשתי זכירות — זכירת העבר, כאשר "ילד שעשעים" מזכיר לאביו את שעשוע היחוד ממנו נולד הילד (וממילא גם מרגיש שבטפת הזרע ממנה נולד "הבן **יקיר** לי" הוא נתן בו גם את הנטיות השטויות שלו, שיכולת להתבטא **בקרי** של חטאות נעורים),

כפל הלשון "זכֹר אזכרנו" רומז לשתי זכירות – זכירת העבר, כאשר "ילד שעשעים" מזכיר לאביו את שעשוע היחוד ממנו נולד הילד, וזכירת העתיד, השעשועים העתידיים להיות מהבן

וזכירת העתיד[כ], השעשועים העתידיים להיות מהבן, כאשר יגיע לגדלות מוחין וכשיחזור למקור הטוב, אביו שבשמים, ויעלה לקדושה את כל השטויות שעשה. זכרון העתיד הזה הוא סיבת הבריאה, כאשר ה' צפה את התענוג שיקבל מנשמות הצדיקים ("ועמך כֻּלם צדיקים"[כא], שהרי "לא ידח ממנו נדח"[כב]) כאשר יתלבשו בגוף ויעבדו אותו באתכפיא ואתהפכא. לכך רומזת המלה "[זכֹר אזכרנו] עוד", שהיא כינוי לגוף[כג] — בקטנות ובנערות יש נטיה לעיסוק בגוף, אליו האדם מודע הרבה לפני שהוא גדל ומכיר את נשמתו, אבל ה' צופה את השעשוע שיצמח כאשר תתגלה הנשמה ותאיר דווקא בתוך הגוף (בגמר כניסת הנפש האלקית לגוף, בבר המצוה[כד], כשזוכים לחוש בפנימיות ומתחייבים במצוות). זכרון העבר וזכרון העתיד הם גופא בסוד החכמה והבינה, "עומק ראשית" ו"עומק אחרית"[כה], מקור שעשועי האב (כנ"ל).

נמצא, כל ימי החול נמשכים מחיות הבורא, אך הוא על ידי צמצומים וקטנות ומלובש בלבושים.

האב בטוח שאחרי הקטנות תבוא גדלות, בדיוק כמו שאחרי ששת ימי החול מגיעה תמיד השבת. ששת ימי החול הם ימי קטנות, בהם עוסק האדם בפרנסת גופו, ובמקרה הטוב הרי

יז ראה תו"ח מקץ עח, ד; פלה"ר שמות עמ' מ.

יח הושע יא, א.

יט בראש השנה נפקדו העקרות **ש**רה, **ר**חל ו**ח**נה (ראש השנה יא, א) – ר"ת **שרח**, שהיא בת **אשר**, הצופה את **האושר** ("באשרי כי אשרוני בנות") שעתיד להגיע בסוף (כעקרה שמסוגלת לזכור גם בימי הצער והקטנות את השמחה הצפויה כשתפקד ותהיה "אם הבנים שמחה").

כ וראה לקו"מ נד על עבודת זכרון העתיד, "לזכור תמיד בעלמא דאתי".

כא ישעיה ס, כא.

כב ע"פ שמואל־ב יד, יד.

כג שער היחוד והאמונה פ"ו.

כד שו"ע אדה"ז מהדו"ת ד, ב.

כה ספר יצירה פ"א מ"ה.

בימי החול־הקטנות צריך לעבוד את ה' מתוך המצר והצער – כאשר גם ה' נמצא בהם עם האדם, "בכל צרתם לו צר" – ומתוך כך זוכים לגדלות בשבת, "לפום צערא אגרא" ו"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"

הוא בגדר "חולת אהבה אני"[כו] בגעגועיו ליום השבת[כז], יום שכולו קדש לה', בו יזכה ל"אהבה בתענוגים"[כח] (כאשר עצמת הגעגועים של ימי הקטנות־הגלות, "חולת אהבה אני", הופכת לעצמת ה"אהבה בתענוגים" של ימי הגדלות־הגאולה). גם בקטנות ובחולין האדם מקבל את חיותו מה' — האוהב אותו ומשתעשע בו — אך החיות הזו מוסתרת ומצומצמת (כשה' מצמצם ומקטין את עצמו להאיר לאדם) ומחיה את קטנותו של האדם (עד למעשי הנערות והשטות שלו). בימי החול־הקטנות צריך לעבוד את ה' מתוך המצר והצער — כאשר גם ה' נמצא בהם עם האדם, "בכל צרתם לו צר"[כט] — ומתוך כך זוכים לגדלות בשבת, "לפום צערא אגרא"[ל] ו"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"[לא] (ועד לשכר ב"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"[לב]).

מחאת־מחית המוחין

אמנם בשבת נמשכין חיות ומוחין גדולין בלי מיצר וצמצום כלל.

בכתבי האריז"ל מוחין הם חיות, וביום השבת, כאשר "באת שבת באת מנוחה נשלמה כל המלאכה"[לג] (בה ה' צמצם את עצמו בבריאה שבימי המעשה[לד]), יש מוחין דגדלות — החיות מתגלה בלי שום מיצר וצמצום (ומתגלה למפרע שגם מה שהיה נראה כצער לא היה אלא ענג אלקי[לה]). זהו טעם פנימי לכך שהשבת היא "זכר ליציאת מצרים"[לו] — ביום השבת יוצאים מכל המצרים והצמצומים של ימות החול.

ונקראים מוחין מפני שהם מוחין ומעכבין.

יש כאן הגדרה יפה ומחודשת של המוחין — מח מלשון מחאה[לז]. אחד מיסודות ספר התניא, התורה שבכתב של החסידות, הוא המשפט של הזהר "מח שליט על הלב"[לח] — המח־השכל שולט על הלב כשהוא מוחה ברצונות הלא־מבוררים שלו וכופה אותו לנהוג אחרת (לפי זה נכון להגדיר את עבודת האתכפיא כמחאה — מחאה שאדם מוחה בעצמו, שמחו מוחה בלבו). זהו המובן הפנימי של "כל עכבה לטובה"[לט] — כל מחאה שהמוחין "מוחין ומעכבין" את הלב היא דבר טוב (המתבטא בסוף בטוב הגלוי גם ללב, כאשר האתכפיא מביאה לידי אתהפכא[מ], כשיוצאים מהקטנות לגדלות ומה"חשוכא" וה"מרירו" של ימות החול זוכים ל"נהורא" ו"מיתקא"[מא] של ענג שבת).

ר"ל על דרך משל כשהאב עומד אצל הבן ומשמרו שלא יעשה דברי שטות, אינו עושה, אך כשמסתיר פניו נשאר במעשה קטנות. כך כביכול כשמשפיע מוחין הן חיותו, נמצא מתקרב אל האדם ומוחה בידו מלעשות דברי קטנות.

"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס

כו שיר השירים ב, ה.
כז במקרה הפחות טוב, האהבה עצמה חולה – הופכת מאהבת ה' לאהבה זרה (ראה לקו"ת שה"ש לו, א).
כח שיר השירים ז, ז.
כט ישעיה סג, ט.
ל אבות ספ"א.
לא ע"ז ג, א.
לב תמיד פ"ד מ"ד.

לג רש"י על בראשית ב, ב.
לד ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סו, ג.
לה כמבואר בעומק באגה"ק יא בתניא.
לו נוסח התפלה וקידוש ליל שבת.
לז חנה אריאל יתרו ד"ה "וישמע יתרו"; שני המאורות ח"ב ס"ו בהגהה. ובכ"מ. ראה וכמטמונים תחפשנה ח"ב עמ' נה; קומי אורי מאמר "ולפני עור לא תתן מכשול" עמ' עג.
לח זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.
לט פתגם עממי. ראה אגרות קדש ח"ו אגרת א'תרצט.
מ ראה ד"ה "באתי לגני" תש"ו סופ"ב.
מא זהר ח"א ד, א.

בו רוח שטות"[מב] והמנטליות של האבא היא לעמוד על המשמר מתוך נכונות למחות בבן ברגע שיתחיל לסטות מדרך הישר וכך להצילו מן החטא ולהביא אותו מקטנות לגדלות. אכן, כאשר האב מסתיר את פניו, "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"[מג], שוב אינו מוחה בבנו והבן נותר בקטנותו. פנים הם נוכחות גלויה — נוכחות שיכולה להתבטא בקירוב וחבה, יחוד פנים אל פנים, וגם בכעס אכפתי (כמובן של "פנים" פעמים רבות בתנ"ך[מד], "פנים של זעם"[מה]), כשהנוכחות היא תוכחה[מו] (**תוכחה** שהיא גופא **תוך־אהבה**[מז]), חיות שבאה תוך כדי מחאה.

וכן נקראים מוחין מלשון מחיתי, שכשבאין המוחין והחיות אז כל הסיגים והפסולות נדחים, מלשון מחיתי כעב פשעיך (ישעיה מד, כב). על דרך משל כשהאב כועס על בנו מפני שעשה מעשה נערות ומגרשו מפניו, ואחר כך כשמרחם עליו נמשך הרחמנות ודוחה הכעס, וכל מה שעשה לא יזכר ולא יפקד כאילו לא היה. כן כביכול כשהקב"ה מוסיף הרחמנות ונותן שפע חיותו, אז כל הדינין בטלים ונמחים מהאדם. ונמצא כשנדחו כל הסיגים אז אין המוחין בשום צמצום ומיצר רק בהרחבה.

פירוש נוסף של מוחין הוא מחיה — "מעט אור דוחה הרבה מן החשך"[מח] (וכל שכן ריבוי אור, שדוחה את החשך לגמרי וגם הופך אותו לאור) וגילוי מוחין דוחה את הכעס ומוחה את העוונות[מט]. האב יכול לכעוס על בנו, להסתיר את פניו ממנו ולגדש אותו — כמו במשלים שונים בחז"ל[נ] ובדרושי חסידות[נא] — אבל בסוף גוברים רחמי האב על הבן ואז הוא מוחה מזכרונו את כל החטאים שעשה, זוכר רק את הטוב והחסד מהעבר ומהעתיד ("זכֹר אזכרנו עוד", כנ"ל) ומחזיר אליו את בנו[נב]. מחיית הדינים ובטולם מאפשרים את הגילוי של שבת — מוחין וחיות בלי שום צמצום ומיצר. כדי לאפשר את **מנוח**ת שבת (**מח** בתוספת **נ**) צריך להרפות את כל **המתח**ים (**מח** בתוספת **ת**) וזו היא בפרט היגיעה של "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" — בערב שבת צריך להמתיק את הדינים כדי להכנס לשבת. בימי השבוע, שבת היא בסוד עולם האצילות וערב שבת הוא בסוד עולם הבריאה[נג] — עולם הבריאה הוא עולם של מוחין[נד], עולם גמיש של 'אפשריות המציאות'[נה],

בסוף גוברים רחמי האב על הבן ואז הוא מוחה מזכרונו את כל החטאים שעשה, זוכר רק את הטוב והחסד מהעבר ומהעתיד

מב סוטה ג, א.

מג דברים לא, יח.

מד ראה שמות לג, יד; ויקרא כו, יז; שמואל־א א, יח. ובכ"מ. ופעמים ש"פנים" אף לשון מלחמה – מלכים־ב יד, ח.

מה ראה ברכות ז, א; במדבר רבה יא, ז. ובכ"מ.

מו מהשער **כח** ישנם שלשה שרשים קרובים (בהצטרפות אותיות **האמנתיו**) המכוונים כנגד שלשת המוחין, חכמה־בינה־דעת – **יכח**, בתוספת **י** של החכמה (ממנו תוכחה, מתוך ראית הנולד של החכמה), **נכח**, בתוספת **נ** של (שערי) הבינה (ממנו נוכחות, יחס של אני־אתה, בסוד "גילוי עתיקא באמא"), **כוח**, בתוספת **ו** של הדעת, ה"מפתחא דכליל שית" (הכח להוציא מן הכח אל הפועל, מהשכל אל המימוש בלב ובמעשה) – וראה גם עמודיה שבעה פרשת דברים ב'ראשון'; שבעים פני חן פן לא.

מז שכינה ביניהם פ"ב הערה יב; תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ה. ובכ"מ.

מח מגדל עז (לר"י עמדין) בית מדות עלית יחוד המעשה פ"ה; תניא פי"ב. ועוד.

מט יש מחיה מתוך כעס – "תמחה את זכר עמלק" (דברים כה, יט) מתוך שנאת הרע – אך כאן זו מחיה מתוך אהבה (המוחה את הכעס עצמו).

נ ויקרא רבה כט, ז; במדבר רבה יח, ו.

נא לקוטי הלכות חו"מ הלכות נזיקין ה"ג; חיי מוהר"ן תמו; אמרי מנחם שמות אות ב.

נב דוגמה מעין זו בתנ"ך – ראה שמואל־א פרקים יג־יד – היא החזרת אבשלום לראות את פני דוד אחרי חמש שנים – שלש כבורח בגשור ועוד שנתיים אחרי שהוחזר לירושלים – שלא ראה את פניו בעקבות נקמתו באמנון על אונס תמר. יואב יודע שלב המלך הומה אל אבשלום, והוא משתדל להחזירו. בסופו של דבר מכך מתגלגל מרד אבשלום, אך הוא עצמו עונש וכפרה על חטא בת שבע (שמואל־ב יב, יא; ברכות ז, א).

נג מחברת הקדש שער השבת.

נד תקו"ז תקון ו (כג, א).

נה ראה ד"ה "ציון" תרס"ב (סה"מ תרס"ב עמ' שנו); ד"ה "שובה" תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו עמ' ל). **סוד ה' ליראיו** ש"ב פ"א.

סוד התענוג הוא "רישא דאין", כרמוז בכך שסעודה שלישית נלמדת דווקא מהמלים "היום" "היום לא" בכל השבוע יעקב הקטן מאיין־מקטין את עצמו בעבודה שיש בה טרחה וצער, אבל בשבת הצער הזה עצמו הופך לתענוג עתידי

ובאמצעות המוחין שלו אפשר להתבונן, ולהפוך את הרגש מכעס לרחמים. בפרט, "אמא מקננא בבריאה"[נו], אין "הדינים נמתקים אלא בשרשם"[נז] בבינה (שבחיצוניות "מינה דינין מתערין"[נח] ובפנימיות נמתקים כל הדינים), וכשהדינים נמתקים בטלים כל הצמצומים והכל נעשה בבחינת "רחבות הנהר"[נט].

להנצל משלש פורעניות

ועל זה אמרו (שבת קיח.) כל המקיים שלש סעודות ניצול משלש פורעניות וכו', ולא אמרו כל האוכל אלא הענין, מפני שהג' סעודות הם הג' מוחין הנשפעים אל האדם, כל אחד בשעתו ובסעודתו הוא העיקר, והסעודה השלישית הוא יעקב. וכל אדם יש לו השפעה בשבת, אך צריך שיראה שיוכל לקיים, שיתקיימו בו ויחזיק בהם. וזהו כל המקיים שלש סעודות, ניצול וכו'.

את שלש סעודות שבת לומדים[ס] מהפסוק "אכלוהו היום כי שבת היום להוי' היום לא תמצאהו בשדה"[סא], ולכן דורשת הגמרא (במאמר הקודם למאמר בו נפתח הדרוש, "כל המענג את השבת") שקיום שלש הסעודות מציל משלש פורענויות בהן נאמר "יום" — "חבלו של משיח" (בו נאמר "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בא יום הוי' הגדול והנורא"[סב]), דינה של גיהנם (בו נאמר "יום עברה היום ההוא"[סג] ומלחמת גוג ומגוג (בה נאמר "ביום בוא גוג על אדמת ישראל"[סד]).

יום רומז לבהירות המוחין[סה] ושלש פעמים "יום" היינו שלשת המוחין. את שלש הסעודות מקבילים לשלשת האבות[סו], אברהם־יצחק־יעקב, שכנגד מדות הלב, חסד־גבורה־תפארת, אבל כאן הדגש על השרש שלהם במוחין (סוד כוונת "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב"[סז]). בסעודה ראשונה נמשכים המוחין דאמא ("אלהי יצחק"[סח]), המדרגה של שבת מצד עצמה, "שבת מקדשא וקיימא"[סט]. בסעודה שניה נמשכים מוחין דאבא ("אלהי אברהם"[ע]), שהם התוספת של עבודת האדם, "זכור את יום השבת לקדשו"[עא]. אבל העיקר והשלמות הוא במדרגת יעקב בסעודה שלישית, "נחלת יעקב אביך". יעקב עולה כאן עד שרשו בכתר, סוד התענוג שהוא "רישא דאין"[עב], כרמוז בכך שסעודה שלישית נלמדת דווקא מהמלים "היום לא"[עג] — בכל השבוע יעקב הקטן[עד] מאיין־מקטין את עצמו[עה] בעבודה שיש בה טרחה וצער, אבל בשבת הצער הזה עצמו הופך לתענוג עתידי, גילוי ששייך

נו ע"פ תקו"ז ו (כג, א).
נז שעה"כ קידוש ליל שבת דרוש א; דרושי סוכות ג. ובכ"מ.
נח ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח שי"ג פ"ח; שם שי"ד פ"ב.
נט בראשית לו, לז; דהי"א א, מח. ראה זהר ח"ג קמב, א.
ס שבת קיז, ב.
סא שמות טז, כה.
סב מלאכי ג, כג.
סג צפניה א, טו.
סד יחזקאל לח, יח.
סה אמרי נעם תזריע אות ג.
סו זהר ח"ב פח, ב.
סז שמות ג, ו וטו; ד, ה.
סח ליל שבת הוא גם זמן עונת תלמידי חכמים (כתובות סב, ב) – "יצחק מצחק את רבקה אשתו" (בראשית כו, ח).
סט ביצה יז, א. על המדרגות בתוך שבת ראה באריכות ד"ה "את שבתתי" ה'ש"ת (נתבאר בסדרת שיעורים בניסן־אייר תשס"ט).
ע זהו הזמן העיקרי להתוועדות חברים – הכנסת אורחים ואהבת ישראל, כמדות אברהם.
עא שמות כ, ח.
עב סוד ה' ליראיו ש"א פ"א ובנספח "ג' רישין שבכתר" (וביאורם בשיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג עמ' מז ואילך ועמ' רצא ואילך).
עג וראה לקו"ש חכ"א בשלח ב (ובנסמן שם הערה 8) שלכן מנהג חב"ד למעט־לאיין את סעודת שלישית (לכלל טעימה בלבד ודגש על ענג רוחני של ניגונים וחזרת דא"ח).
עד עמוס ז, ה; חולין ס, ב.
עה ראה בראשית לב, יא ובתניא אגה"ק ב.

ל"משיח אלהי יעקב"[עו] ועד ל"מעין עולם הבא"[עז] — "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו"[עח] ("לפום צערא אגרא", כנ"ל).

בכל שבת נשפעים שלשת המוחין בשלש הסעודות, אך לא די באכילה שלהן — צריך לקיים אותם, היינו לדאוג שהמוחין יתקיימו בידי האדם, ולכן צריכים להנצל משלש פורעניות הפוגעות בהארת המוחין:

הענין, כי כשהאדם מדבר דברי תורה ותפלה רוצה לידבק אל ה' באין מחשבות זרות ומבלבלים אותו ומחשבתו לחשוב בדברים אחרים, זה נקרא דינה של גיהנם ממש.

אצל הבינוני ("מדת כל אדם"[עט]), דווקא תוך כדי המאמצים להדבק בה' (מצד הנפש האלקית) יש הפרעות של מחשבות זרות (מצד הנפש הבהמית, המתגברת להלחם כנגדה)[פ]. המחשבות הטורדות הללו, דווקא בשעת הכושר של תורה ותפלה, הן צער עמוק — "דינה של גיהנם" (שהוא סוג של 'עונש טבעי', בשל מבנה הנפש של הבינוני) — ממנו ניצולים בסעודת שבת הראשונה (סעודת יצחק, כנ"ל, שמצד הגבורה־הדין, שבה נמשכים מוחין דאמא — סוד המחשבה).

ואם אדם מתחזק בזה ודוחה אותם, עדיין יש לו צער שאינו יכול לקרב ולקשר המחשבה עם הדבור. זה נקרא חבלי לידה, על דרך משל כשהאשה רוצה לילד הולד ובודאי יהיה לה תענוג גדול אחר שתלד הולד, אך קודם שתבוא אל התענוג יש לה צער וחבלי לידה לילד הולד. כן הדבר הזה, כי צריך לעשות הולדה הוא הדבור שיצא לפועל, אך יש חבלים וצירים המעכבין. וזה נקרא חבלי משיח, כי שיח הוא הדבור, מלשון שיח שפתותינו, ומשיח הוא המחשבה העושה זאת לדבר, לכן נקרא משיח, אבל יש חבלי משיח כאמור.

אחרי שאדם ניצול מהגיהנם, מצליח לחשוב בעניני התורה והתפלה ללא בלבולי מחשבות זרות, יש לפניו משימה נוספת — לחבר את המחשבה עם הדבור (עבודת "מי זאת עולה מן המדבר"[פא] בלשון מורנו הבעל שם טוב[פב]). "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם"[פג] — מתוך המחשבה צריך להוליד דבור בקדושה, כזה שיכנס ללב העליון, כביכול, ויפעל להגשמתו במציאות. הדימוי ללידה אומר שהמטרה שמחה מאד, אבל בדרך אליה יש חבלי לידה — צירים מצערים ועיכובים (שההתגברות עליהם היא כעין מים העוברים סכר וזורמים אז בכח גדול יותר[פד], כשהילד נולד ויש "אורה ושמחה וששון ויקר"[פה]). חבלי הלידה של הדבור הם "חבלי משיח" — חבלים מעכבים על המחשבה להיות הכח המֵשִׁיחַ, המוליד את השיח־הדבור (ומכאן שגדרו של המשיח — לפחות המשיח הפרטי — הוא מי שמייחד את המחשבה והדבור, כהוראת הבעל שם טוב). צריך להתחזק מאד, עד כדי מסירות נפש, כדי להוליד את הדבור המתוקן, וההתגברות על חבלי משיח היא מכח הסעודה השניה (בה נמשכים מוחין דאבא, לתת כח לאמא־מחשבה להוליד את

> חבלי הלידה של הדבור הם "חבלי משיח" – חבלים מעכבים על המחשבה להיות הכח המֵשִׁיחַ, המוליד את השיח־הדבור

עו שמואל־ב כג, א.
עז ברכות נז, ב; ילקו"ש שמות רמז שצ. ובהמשך להערה עג, "עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו'" (ברכות יז, א).
עח ישעיה סד, ג. וראה ברכות לד, ב.
עט תניא פי"ד.
פ שם פכ"ח.

פא שה"ש ג, ו.
פב כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) סד־א ו־תה.
פג הובא בכ"מ כמאמר חז"ל. ראה ספר הישר (המיוחס לר"ת) שי"ג (הובא בשל"ה שעה"א אות ל); שירת ישראל לראב"ע עמ' קנו.
פד לקו"ת מסעי צא, ג; דרושים לר"ה נה, ג; שה"ש מט, א (ועוד). ובכ"מ בדא"ח.
פה אסתר ח, טז.

הבת־הדבור, בסוד "אבא יסד ברתא"[פו].

ואף כשיתחזק האדם ביותר ויפטור מחבלי משיח, עדיין יש לו מלחמה גדולה שצריך ללחום עם הנחש במלחמה רבה כאמור בזוהר הקדוש (ח"ג ערב.) בגירא ובקשתא וברומחא בסייפא, שהם חמשה דברים שעליהם נאמר (ש"א יז, מ) ויקח דוד חמשה חלוקי אבנים מן הנחל, שלקח מן הנחל העליון שהוא השפע, והכל על ידי האותיות.

אחרי המלחמה הפנימית לטהר את המחשבה ולהוליד ממנה דבור נדרשת מלחמה עם כללות הקליפה — עם הנחש הקדמוני, "חויא בישא" (שצריך להרוג אותו כדי להביא את המשיח הכללי). על המלחמה הזו אומר הזהר שיש להלחם עם חמשה כלים — חץ וקשת, רומח וסיף[פז] וקלע ("קירטא", בלשון הזהר). מלחמת הקלע היא מלחמתו של דוד בגלית הפלשתי, והיא נעשית בפרט על ידי קריאת שמע[פח] (בכוונה שבתית) — דוד לוקח חמשה חלוקי נחל (הקשורים כאן ל"נחלה בלי מצרים"), שהם סוד חמש המלים "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי'", שם אותם בקלע, שהוא סוד ה"פסיק טעמא" שאחרי חמש המלים הללו, ואז הן נעשות "אחד"[פט], אבן אחת הפוגעת במצחו של גלית ("מצח אשה זונה"[צ] של הנוקבא דקליפה). "מאן דקטיל ליה לחויא בישא יהבין ליה ברתא דמלכא, דא צלותא"[צא] — הוא הופך את המֵשִׂיחַ למָשִׁיחַ, סוד "משיח אלהי יעקב", זוכה ל"**נחלה בלי מצרים**" (בגימטריא **תפלה**, "דא צלותא", כנ"ל) ויכול להרים את השכינה מעפרה. לכך זוכים מכח סעודה שלישית, סעודת יעקב (הממשיכה מהכתר העליון אל הדעת[צב]).

ונמצא כשמקיים השלושה מוחין בתוכו, ניצל משלושה דברים הנ"ל כמבואר.

פסיעה מקטנות לגדלות

וזהו כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים. ונחלה נקרא המוחין, על דרך שהאב מנחיל לבנו בחכמה. ואז המוחין בלי מצרים כלל.

וזהו פוסעים בו פסיעה קטנה סועדים בו לברך שלש פעמים (זמר כל מקדש), ר"ל כשפוסעים פסיעה קטנה, למעלה ממדריגת קטנות, ובאים לגדלות, אז סועדים לברך שלש פעמים, הם השלש סעודות כאמור.

"כל המענג את השבת" בשלש הסעודות מצליח לקיים בתוכו את המוחין וכך זוכה ל"נחלה בלי מצרים" — נחלה של חיות־מוחין, הנמשכים ממקורם ב"נחל נובע מקור חכמה"[צג] (כח המשכיל, מקור החכמה במוחא סתימאה), "בלי מצרים" וצמצומים כלל, כנ"ל. כך הוא פוסע "פסיעה קטנה" — פסיעה מהקטנות של ימות החול אל הגדלות של השבת — ומהדבקות־ה"רצוא" של שבת קדש (ה"ויקדש"[צד] של שבת) הוא מסוגל גם להמשיך לעולם כולו ברכה בדרך של "שוב" (ה"ויברך" של שבת) בכל שלש המדרגות של השבת ("שלש פעמים").

פו זהר ח"ג רמח, א; תקו"ז תקון כא (סא, ב).

פז ארבעת הראשונים, שנמנים כאן בפירוש, הם שני זוגות – **חץ־קשת רמח־סיף** – המשלימים ל־1296, **לו** ברבוע, **ו** בחזקת **ד**, וממילא ממוצע כל מלה הוא **חי** ברבוע.

פח וראה סוטה מב, א שגלית יצא לחרף מערכות ישראל בקר וערב כדי לבטל את ישראל מקריאת שמע שחרית וערבית.

פט דברים ו, ד. וכוונה יפהפה ב"אחד" (המבוארת באריכות במ"א) שמתאימה לכך: **אחד** ר"ת **א**ור־**ח**יות־**ד**עת – אור־חיות־תנועה בלב (בדופק של "רצוא ושוב"), דעת־הרגש (התקשרות אמתית עם הרגש במה שמשיגים), כאשר **אור־חיות־דעת** עולה "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי'**" (חמש המלים שנעשות "אחד")!

צ ירמיה ג, ג.

צא תקו"ז יג (כט, ב) ותחלת תקון כא. ראה לקו"ת כי תצא לה, ג ואילך.

צב סוד הדעת הנשלמת בכוונה הנ"ל בהערה פט.

צג משלי יח, ד.

צד בראשית ב, ג.

שיעור

ארבע שאלות ותשובה אחת

חמישיית הפרה האדֻמה

קיצור מהלך השיעור

פרה אדומה היא **"חקת התורה"** – חק ש**למעלה מטעם ודעת**, שאי אפשר לשאול עליו ולהרהר אחריו. ואף על פי כן, באופן מפתיע, "פרה אדֻמה" כוללת בתוכה **ארבע שאלות יסודיות** – מה? מי? מדוע? למה? – הכוללות את **כל הטעם ודעת**, את המוחין חב"ד. אכן, לכל השאלות הללו עונה הפרה האדומה תשובה אחת של חוקה – **ככה!** – וכך מעלה את השואל אל **למעלה מטעם ודעת**. התבוננות פנימית – הצומחת מתוך רמז – שמחברת את ה**"עד דלא ידע"** של פורים לפרשת פרה שבאה אחריו. רשימה זו היא חלק קטן מתוך 'המשך פרה אדומה' שנלמד ונכתב סביב פרשת חקת אשתקד, שאנו מתפללים שיזכה לראות אור בשלמות בעתיד הקרוב.

"פרה אדֻמה"[א] עולה **מה מי מדוע למה ככה!** מהו סוד החמישיה הזו, 'חמישיית הפרה האדומה'?

פרצוף השאלות בחב"ד

השאלה 'מה' היא שאלת ה**חכמה** (שפנימיותה בטול[ב], "ונחנו מה"[ג]), **כח־מה**[ד], "מה ראית"[ה].

השאלה 'מי' היא שאלת הבינה ("מי דקיימא לשאלה"[ו]), **"מי ברא אלה"**[ז] ("**ברא אלהים**"[ח], היינו "אלהים חיים"[ט], "חיים להחיות"[י], שבבינה[יא]).

'מה' מבקשת לדעת את עצם מהות הדבר, האובייקטיבי יותר. 'מי' מבקשת לדעת את זיהוי ה'אישיות' שבדבר, הסובייקטיבי יותר.

רשימת הרב. י"ט מנחם־אב תשפ"ה.

א במדבר יט, ב.

ב סוד ה' ליראיו ש"א פ"ב (ונתבאר בשיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג). ובריבוי מקומות.

ג שמות טז, ד־ח.

ד זהר ח"ג כח, א; לד, א; רלה, ב; זהר חדש לד, א; הקדמת תקו"ז ד, א. ובכ"מ.

ה בראשית כ, י.

ו ע"פ זהר ח"א א, ב.

ז ישעיה מ, כו.

ח בראשית א, א.

ט דברים ה, כג. ובכ"מ.

י ראה המשך ר"ה תש"ח (וד"ה "דרשו" שם).

יא זהר ח"ב סח, ב. פירוש הרמ"ק לספר יצירה פ"א מ"א; פע"ח תפלות ר"ה פ"ה; פיה"מ ד"ה "ברוך משלם שכר טוב".

לאחר שכל השאלות של השכל (חב"ד) נמשכו ונקלטו בנקודה הפנימית שבלב, באה התשובה לכולן: ככה!

אחרי השאלות 'מה' ו'מי' באות השאלות 'מדוע' ו'למה': כל מדען שואל 'מדוע?' וכל פסיכולוג שואל 'למה?'. השאלה 'מדוע' מבקשת הסבר המובן בטוב טעם ודעת, והשאלה 'למה' מבקשת הסבר רגשי יותר. 'מדוע' היא שאלה אובייקטיבית יותר וה'למה' היא שאלה סובייקטיבית יותר.

השאלה 'מדוע', האובייקטיבית יותר, היא שאלת הדעת מצד נטייתה לימין, לשרש הדעת שבחכמה (ביסוד אבא), ל'מה'. והיא שאלת מח הימין שבדעת, עטרא דחסדים.

שאלת 'למה', הסובייקטיבית יותר, היא שאלת הדעת מצד נטייתה לשמאל, לשרש הדעת שבבינה (ביסוד אמא), ל"מי". והיא שאלת מח השמאל שבדעת, עטרא דגבורות[יב].

ועוד, יש מסבירים[יג] ש'מדוע' היא שאלת העבר (שאלת הסבה, 'מפני מה') ואילו 'למה' היא שאלת העתיד (שאלת המגמה או התכלית, 'לשם מה'). זהו לא כלל מוצק[יד], ובכל זאת יש דברים בגו. והיינו משום ש"עומק ראשית" (עבר) בחכמה ("מה", שרש שאלת 'מדוע') ואילו "עומק אחרית" (עתיד) בבינה ("מי", שרש שאלת 'למה')[טו], ודוק.

'מדוע', השכלית יותר, ו'למה', הרגשית יותר, מקבילות גם לדעת עליון, המחברת־מזווגת יחד את עיקרי כחות השכל, חכמה ובינה (אבא ואמא, "שיר כפול"[טז]), ולדעת תחתון, המקשרת ומחברת את השכל שבמח לרגש שבלב (חסד גבורה ותפארת, "שיר משולש"). שתי דעות אלו נקראו גם "דעת הנעלם" ו"דעת המתפשט"[יז].

התשובה בכתר – ככה!

לאחר שכל השאלות של השכל (חב"ד) נמשכו ונקלטו בנקודה הפנימית שבלב, באה התשובה לכולן: ככה!

כל 'בנין־'פרצוף' השאלות (שכל) עולה, מלמטה למעלה, מ'למה' ל'מה' עד לשרש הנעלם של הכל (מעל לשכל, טעם ודעת, לגמרי) — לרדל"א (רישא דלא ידע ולא אתידע[יח]).

רדל"א הוא "**כתר כל הכתרים**" (רדל"א מעל רישא דאין ורישא דאריך), ר"ת **ככה**, כידוע מהבעל שם טוב[יט] שהוא שם קדוש שיש לכוון כשאומרים "כתר" (בקדושת "כתר" של שבת ומועד).

והנה, **ככה** עולה **מה** — "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"[כ] (התשובה לכל — **ככה** — נעוצה בשאלה הראשונה־המקורית — **מה**). ה־**כך** של **ככה** היינו חלוקת ה־**מ** של **מה** לשתים, כאשר חיבור־יחוד שני החצאים מוסיף על השלם, כנודע[כא].

פרה אדמה ומשיח

הסברנו[כב] ש"פרה אדמה" היינו **פרה** הדומה לאדם, אדם שהוא בעצם "לא **אדם**"[כג] אלא **מאד** (משיח, עליו נאמר "הנה ישכיל עבדי

המשך בעמ' 19 >>>

יב זהר ח"ג רצא, א; ע"ח שער הכללים פ"ה. ובכ"מ.

יג ראה לדוגמה מלבי"ם פירוש המלות על ישעיה ה, ד. ובכ"מ.

יד 'למה' גם שואלת על העבר, הסבה, ול'מדוע' יש עוד כמה משמעויות במקרא, כמו לשון תמיהה (לדוגמה בראשית כו, כז), 'מה פתאום?!', וגם לשון תוכחה (לדוגמה שמות א, יח), 'מדוע עשית כך?' במובן של 'לא היית צריך לעשות כך'.

טו ספר יצירה פ"א מ"ה. פע"ח שער תפלות ר"ה פ"ז (דעת הרמ"ע); סידור הרש"ש לימות החול אחרי ישתבח.

טז זהר ח"ג רכז, ב; הקדמת תקו"ז ג, א; שער היחודים פ"כ.

יז ע"ח שכ"ה (חסדים וגבורות) דרוש ב (מ"ק); ראה תניא, אגה"ק טו; לקו"ת במדבר י, ג.

יח ע"פ זהר ח"ג רפח, א־ב.

יט כש"ט (קה"ת) אות קסג. ראה **סוד ה' ליראיו** ש"ו פ"ב (וביאורו ב**חסדי דוד הנאמנים** חי"א עמ' 61) ושכ"ד פי"א. ובכ"מ.

כ ספר יצירה פ"א מ"ז.

כא ראה איחוד התורה והמדע עמ' 111.

כב רשימת ב' תמוז (נדפסה בגליון חקת) תשפ"ה.

כג שמואל־א טו, כט.

ביאורי תפִלה

ברכת "את צמח דוד"

מצפים לישועה

אֶת צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה תַצְמִיחַ. וְקַרְנוֹ תָּרוּם בִּישׁוּעָתֶךָ. כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם. בָּרוּךְ אַתָּה יי מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה.

על ברכה זו נאמר במדרש "כשנושעו ישראל ועברו בים סוף ואמרו שירה 'וַיּוֹשַׁע הוי'"[א] פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ה' מצמיח קרן ישועה"[ב].

פירוש "ישועתך" היינו לא רק שאתה מושיע אותנו אלא בכיכול הישועה שלך ה', "צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא"[ג], שהרי "עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה"[ד] ושכינתא בגלותא[ה] ולכן "ישועתן של ישראל היא ישועתו של הקדוש ברוך הוא"[ו]. "ושאלתנו כי לישועתך קוינו, להורות על ישועת מעלה [מה שהקב"ה נושע כביכול] כי היא עיקר אצלנו ואנו מניחים צרכינו ושואלים צרכי גבוה, ואנו שואלים ישועה של מטה כי בה כביכול הוא נושע למעלה כי ישועתו תלויה בישועתינו"[ז].

כי לישועתך קוינו

הנוסח "כי לישועתך קוינו כל היום" מיוסד על הפסוקים "לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי הוי'"[ח] ו"אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם"[ט]. ואמר האר"י הקדוש "באמרך לישועתך קוינו כל היום יכוין למה ששואלין את האדם לאחר מיתתו 'צפית לישועה', ולכן בברכה זו תכוין שאתה מן המקוים לישועתו של הש"י"[י].

החיד"א מביא לפרש: "כי לישועתך קוינו" זו נתינת טעם, "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח..." בשכר הקיווי עצמו! ומביא את המדרש על הפסוק "קִוִּיתִי הוי' וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי"[יב], ודרשו חז"ל[יג]: "זה שאמר הכתוב 'וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה

נערך ע"י יוסף פלאי, מרשימת הרב.

א שמות יד, ל.

ב מדרש, מובא בשבלי הלקט סי' יח.

ג זכריה ט, ט. ובשמות רבה ל, כד: "כי קרובה ישועתי לבא, כי קרובה ישועתכם אינו אומר אלא ישועתי. יהי שמו מבורך, אלולי שהדבר כתוב אי אפשר לאמרו, אמר להם הקב"ה לישראל אם אין לכם זכות בשבילי אני עושה כביכול כל ימים שאתם שם בצרה אני עמכם שנאמר 'עמו אנכי בצרה' ואני גואל לעצמי... וכן הוא אומר 'גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע', ומושיע אין כתיב כאן אלא ונושע הוי אפילו אין בידכם מעשים עושה הקב"ה בשבילו שנאמר כי קרובה ישועתי לבא".

ד תהלים צא, טו.

ה רש"י דברים ל, ג "השכינה כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו".

ו מדרש תהלים ט; צא.

ז עבודת הקודש (ר"מ גבאי) ח"ב פ"י.

ח בראשית מט, יח.

ט תהלים כה, ה.

י שבת לא, א.

יא פע"ח שער העמידה פי"ט. ובהג"ה מהר"י צמח שם: "וגם אני מכוין לצפות לישועת ה' שעושה עמנו להצילנו מכמה פגעים רעים בכל יום ובכל רגע [כלומר, לא רק ישועת הכלל אלא גם ישועה פרטית] ומצאתי תועלת גדול כמה פעמים בכל זה". בכמה סדורים נוסח הברכה הוא "כי לישועתך קוינו כל היום ומצפים לישועה", אך ככל הנראה זו טעות שנוצרה בעקבות דברי האר"י שצריך **לכוון** "ומצפים לישועה" וטעו המדפיסים והכניסו זאת בנוסח הברכה, כמו שהעיר בשער הכולל (וכ"כ עוד מחברים רבים).

יב תהלים מ, ב.

יג ילקוט שמעוני תהלים תשל"ו.

אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ [זֶה הוי' קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ][יד], אפילו אין ביד ישראל אלא הקווי כדאי הן לגאולה בשכר הקווי, וכן הוא אומר 'טוֹב הוי' לְקַוֵּו'[טו], ואומר 'שׁוּבוּ לְבִצָּרוֹן אֲסִירֵי הַתִּקְוָה'[טז]. שמא תאמר עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, תלמוד לומר 'קַוֵּה אֶל הוי' חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל הוי''[יז] קויתם ולא נושעתם, קוו ושובו וקוו. ואם תאמר עד מתי נקוה, כתיב 'יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל הוי' מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם'[יח], ואומר 'חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַהוי''[יט]. וזהו פירוש הברכה: "דאומרו 'כי לישועתך' אינו מובן, מה נתינת טעם היא? דאם מן הדין נזכה בלא קיווי, והן לא [ואם לא נזכה מהדין] מה יועיל הקיווי? אבל על פי האמור אתי שפיר, והכי פירושה: את צמח דוד וכו', וכי תימא שאין לנו זכות, מכל מקום תצמיח 'כי לישועתך קוינו' ויש לנו הקיווי ובשכר הקיווי כדאי שתגאלנו"[כ].

בדורנו, הרבי הרבה להדגיש את ענין הקיווי והציפיה לישועה[כא], מעלת הקיווי המקרב את הישועה (ובין השאר הסתמך בזה על דברי החיד"א הנ"ל), והחיוב לצפות ולקוות, כדברי הרמב"ם "כל מי שאינו מאמין בו [במלך המשיח] או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו"[כב].

דוגמה מדברי הרבי[כג]: "כמדובר כמה פעמים בתקופה האחרונה אודות הצורך לבקש ולתבוע מהקב"ה על הגאולה, כמפורש במדרשי חז"ל בכמה מקומות, והובא גם להלכה, אשר עצם הבקשה והתביעה מזרזת את הגאולה, כדברי החיד"א בפירוש נוסח התפילה 'כי לישועתך קוינו כל היום', 'כי' הוא נתינת טעם היינו ש'בשכר הקיווי כדאי שתגאלנו'... הדבר היחיד שמעכב עדיין את הגאולה הוא הצורך שכל בני ישראל יבקשו וידרשו ויתבעו מהקב"ה להביא את הגאולה האמיתית והשלימה. ופשוט שדרישה ותביעה זו צריכה להיות באמיתיות... וכאשר באים בדרישה ותביעה כזו... בודאי ממלא הקב"ה את תביעתם של ישראל להביא את הגאולה האמתית והשלמה תיכף ומיד ממש".

המשכת התקוה

על הקיווי נאמר "טוֹב הוי' לְקַוֵּו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ"[כד] — קיווי על ידי הדרישה בתפלה, "בְּכָל לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ"[כה], ובפרט בברכת צמח דוד בה מקווים לישועה.

והנה הפועל לקוות קשור למלה קַו (שניהם משרש **קוה**[כו]). בפנימיות, על ידי הקיווי שלנו נעשה קו של המשכה וגילוי מלמעלה, כמוסבר על הפסוק "הנה אלהינו זה קוינו לו" — "פירוש קוינו מלשון קוין והמשכות, שאנחנו עשינו את הקוין והמשכות של שם הוי"ה להיות בבחינת גילוי"[כז]. וזהו "כי לישועתך קוינו", בתפלתנו אנו ממשיכים את קו הישועה[כח].

בשרש העליון, הקו הוא הגילוי הראשון לאחר הצמצום. הצמצום הוא העלמת אור אין סוף ויצירת 'חלל פנוי' ללא נוכחות אלקית גלויה, ואחר כך נמשך לתוך החלל הזה "קו וחוט", הבוקע את חשך הצמצום ("אז יבקע כשחר אורך"), וממנו מתהווים כל העולמות. הקו עצמו נמשך מה'תפארת הנעלם' שבבחינת 'יחיד'

יד ישעיה כה, ט.
טו איכה ג, כה.
טז זכריה ט, יב.
יז תהלים כז, יד.
יח תהלים קלא, ג.
יט תהלים לא, כה.
כ מדבר קדמות מערכת ק אות טז, בשם רבי יוסף דוד משאלוניקי בספר צמח דוד עה"פ "לישועתך קויתי ה'". החיד"א חוזר ומזכיר ענין זה של מעלת הקיווי בהרבה מקומות בספריו.
כא וראה ליקוט יפה בספר שערי גאולה ח"א עמ' נ ואילך, ובספר 'דבר מלכות הלכות מלכים' סימן ג.
כב הלכות מלכים פי"א ה"א.
כג שיחת ש"פ מקץ, זאת חנוכה תשמ"ז.
כד איכה ג, כה.
כה תהלים קיט, י.
כו ראה ספר השרשים שרש קוה.
כז תורה אור פ' בשלח סג, ד.
כח ובסדור מהרי"ד כאן "קוינו לשון תקוה ולשון קוין, שיומשך הגילוי למטה ע"י בחינת אדם ג' קוין מבחינת כי לא אדם הוא", עיי"ש.

שלפני הצמצום. והנה, הגאולה־ישועה מגיעה מאותו מקום עליון, תפארת הנעלם, סוד "רחמים עצומים" (רחמים הם פנימיות התפארת בכל מקום), והקיווי שלנו הוא המשכה מאותו מקום עד שיתגלה בפועל למטה.

שלשה קוים

מבואר שבקו יש שתי בחינות: חיצוניות הקו היא כח התחלקות, "קו המדה" המודד ומחלק את כל מעשה בראשית המתפרטים ומתחלקים. פנימיות הקו היא כח ההתכללות (סוד התורה), קו תופר ומחבר הכל לאחדות אחת. חיצוניות הקו שייכת ל"מעשה בראשית" ולשם **אלהים**, בגימטריא **הטבע**, ואילו פנימיות הקו שייכת ל"מעשה מרכבה", הרכבה, חיבור והתכללות להיות מרכבה לגילוי שם הוי' על ידי התורה.

והנה לעומת הפסוק "טוב הוי' לַכֹּל", נאמר "טוֹב הוי' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו"[כט], ופירשו חז"ל שיש טוב שה' משפיע לכל ויש טוב שה' משפיע רק ל"קַוָּיו"[ל], "טוב ה' לכל" גם לאומות העולם ו"טוב ה' לקוו" שייך במיוחד לישראל. וההסבר בפנימיות: מצד חיצוניות הקו "טוב ה' לכל" (לכל ההתחלקות של "כל מעשיו"), ומצד פנימיות הקו "טוב ה' לקוו", שהרי בהנהגה על פי תורה יש חילוקי מדרגות. נמצא שההמשכה מפנימיות הקו היא על ידי התחתונים, באתערותא דלתתא לקוות אל ה', ואילו ההמשכה מחיצוניות הקו, "טוב ה' לכל", אינה תלויה בעבודת התחתונים לקוות אל ה' (שהרי ההמשכה בשוה לכולם, צדיקים ורשעים) אלא רק באתערותא דלעילא להיות "טוב ה' לכל" (מציאות טוב בדרך ממילא בתוך "עולם כמנהגו נוהג"). אם כן, פנימיות הקו היא הקיווי שלנו וחיצוניות הקו היא הקיווי של ה'! ה' מקווה אלינו, ממשיך את קו־השפעתו, מתוך תקוה שכאשר ייטיב לבריות הם יכירו בו ויקוו אליו.

והנה בפסוקים יש קיווי כפול, "קַוֵּה אֶל הוי' חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל הוי'". לכאורה אלו שתי הבחינות של חיצוניות הקו ופנימיות הקו, אך כיון שהתבאר שחיצוניות הקו היא ללא קיווי מודע מצד התחתונים, יש לומר שהקיווי הכפול מכוון לשתי מדרגות של קיווי בתוך פנימיות הקו. המדרגה הראשונה שייכת ל"גופא דאורייתא", התורה הנגלית המגלה את כח ההתכללות בכל מעשה בראשית (סוד מעשה מרכבה). והמדרגה השניה שייכת ל"נשמתא דאורייתא", פנימיות התורה המגלה שהכל אחד (לא רק התכללות), "הוי' אל עולם" (לא "אל העולם", אלא "הכל הוא ה' וה' הוא הכל"). למדרגה הראשונה שייך הקיווי הראשון, "קוה אל ה'", ובמדרגה השניה "חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", עבודת בעלי התשובה המקווים אל ה' בחזקה, ובאים "בחילא יתיר" ("חזק") לאתדבקא במלכא, וממילא הקיווי הוא לישועת ה' עצמו, שהרי הוא הכל וישועתן של ישראל היא ישועת ה'.

שלש בחינות אלו של קיווי הן כנגד שלשת הקוים בעולם התיקון, ימין־שמאל־אמצע וכנגד הסדר היסודי של הכנעה־הבדלה־המתקה (סוד חש־מל־מל, כמו שמלמד הבעש"ט), בדרך הבאה:

חיצוניות הקו, מה שה' בורא ומהווה את עולמו, "טוב ה' לכל", זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים. כאשר "הכל ברא לכבודו", בתקוה שיתגלה אורו לכל באי עולם ויתקיים "והארץ האירה מכבודו". כל זה שייך לקו ימין, השפעת חסד **חנם, ומצד התחתונים יש כאן** הכנעה, שתיקה (חש), ללא קיווי מפורש (גם כאשר האדם חש בטוב ה' הנשפע עליו, אך 'שותק' ביחס אליו).

המדרגה הראשונה בפנימיות הקו, סוד התורה הפועלת התכללות, בחינת הקיווי הראשון — שייכת לקו שמאל, הגבורה המחלקת לכל אחד

כט תהלים קמה, ט.

ל סנהדרין טל, ב "רבי אלעזר רמי כתיב טוב ה' לכל וכתיב טוב ה' לקוויו. משל לאדם שיש לו פרדס כשהוא משקה משקה את כולו כשהוא עודר אינו עודר אלא טובים שבהם". ופירש רש"י "כשהוא משקה אינו מונע המים לילך לטובים ולרעים לפי שאינו אלא טורח אחד, וכשהוא עודר דהוי טורח לכל אחד ואחד, אינו עודר אלא הטובים... כך הקדוש ברוך הוא זן טובים ורעים הכל בדבור אחד ממלא את כל העולם כולו טובה, שהכל שלו, אבל כשבא להגין מן הפורעניות ולשלם שכר אינו אלא לקוויו".

לפי ענינו המיוחד, מתוך הבדלה בין קדש לחול ובין ישראל לעמים, כמו שניכר בהוראות התורה המבדילה בין אסור למותר וכו' (מל מלשון כריתה והבדלה). כאן הקיווי הוא לגאולת ישראל דווקא.

המדרגה השניה בפנימיות הקו, פנימיות התורה המגלה שהכל אחד, בחינת הקיווי השני "חזק ויאמץ לבך" — שייכת לקו האמצע, מדת התפארת (ששרשה ב"תפארת הנעלם" כנ"ל)[לא], המתקה, קיווי לגילוי עצם האלקות בכל, "מלאה הארץ דעה את ה'" בדיבור מפורש (מל לשון מילול). כלומר, קו ימין הוא מצד הבורא, קו שמאל מצד הנברא, והקו האמצעי הוא נושא הפכים של בורא־נברא ושל אין־יש, וד"ל.

חיצוניות הקו	טוב ה' לכל	התחלקות	מעשה בראשית	ללא קיווי מפורש	ימין	הכנעה־חש
פנימיות הקו	טוב ה' לקוו	התכללות	מעשה מרכבה – גופא דאורייתא	קיווי לגאולת ישראל	שמאל	הבדלה־מל
		אחדות	פנימיות התורה	קיווי לגילוי אלקות	אמצע	המתקה־מל

"כי" בתפלת שמונה עשרה

"**כִּי** לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם, בָּרוּךְ אַתָּה יי מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה". המלה "כי" מופיעה באופן דומה, סמוך לחתימה, בעוד ברכות בתפלת שמונה עשרה: "**כִּי** אֵל טוֹב וְסַלָּח אָתָּה... חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ", "**כִּי** אֵל גּוֹאֵל חָזָק אָתָּה... גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל", "**כִּי** אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה... רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל", "**כִּי** אֵל טוֹב וּמֵטִיב אָתָּה וּמְבָרֵךְ הַשָּׁנִים... מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים", "וּלְעוֹלָם לֹא גָבוֹשׁ **כִּי** בְךָ בָּטָחְנוּ... מִשְׁעָן וּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים", "**כִּי** אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה... שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה" — סך הכל שבע ברכות "כי", "כל השביעין חביבין". ארבעה "כי" הראשונים הם בארבע ברכות רצופות, ולפי כוונות האר"י[לב] אלו ברכות המכוונות להשפעת האור הישר מחסד ועד נצח: "כי אל טוב וסלח אתה", חסד דאור ישר (סליחה בגילוי אור החסד); "כי אל גואל חזק אתה", גבורה דאור ישר (גואל חזק במדת הגבורה); "כי אל מלך רופא", תפארת דאור ישר (רפואה שייכת לתפארת, **פאר־רפא**); "כי אל טוב ומטיב אתה ומברך השנים", נצח דאור ישר.

שלשה "כי" האחרונים הם בברכות המכוונות לעליית אור חוזר, מהיסוד ולמעלה: "כי בך בטחנו", יסוד דאור חוזר (בברכת על הצדיקים, "צדיק יסוד עולם"); "כי לישועתך קוינו", נצח דאור חוזר; "כי אל שומע תפלה", תפארת דאור חוזר.

בנוסף, יש עוד תשע פעמים "כי" באמצעי הברכות: "סְלַח לָנוּ אָבִינוּ **כִּי** חָטָאנוּ. מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ **כִּי** פָשָׁעְנוּ ("כִּי אֵל טוֹב וְסַלָּח אָתָּה", שלש "כי" בברכה אחת); "**כִּי** תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה"; "**כִּי** אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה"; הַטּוֹב **כִּי** לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ. וְהַמְרַחֵם **כִּי** לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ **כִּי** מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ" (ארבע "כי" בברכת הודאה); "**כִּי** בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ".

נמצא שסך הכל יש 16 "כי". ורמזים: במספר קדמי[לג], **כי** = 130 = **ה** פעמים **הוי'** = **ב** פעמים **אדני**. 16 פעמים 130 = 2080 = 10 פעמים **יצחק** (= משולש 64, כאשר 64 = **דין, אדם חוה**). יצחק אבינו הוא עמוד התפלה (**יצחק** = 16 פעמים 13, **אחד־אהבה**).

לא והנה נאמר "צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בְּצְדָקָה" (ישעיה א, כז). לפי הפשט, "משפט" היינו דין תורה, גופא דאורייתא, קו שמאל, אך לפי נשמתא דאורייתא "משפט רחמי", קו האמצע, רחמים הממתיק את כל הדינין. וזהו הרמז "ב־משפט", שתי בחינות משפט. ועל דרך זה יש שתי בחינות צדקה, "ב־צדקה", צדקה של צדיק הנותן כשורת הדין, "אל יבזבז יותר מחומש", וצדקה של בעל תשובה ("שביה בצדקה") שאין לה גבול.

לב שער הכוונות, דרושי העמידה דרוש ו.

לג מספר קדמי היינו חישוב סכום האותיות הקודמות כולל אות זו (**ב** = 3 = **א** ועוד **ב**). החלק הקדמי של **כ** = 55 (סכום האותיות **א** עד **י**), החלק הקדמי של **י** = 45 (סכום **א** עד **ט**) – 45 הוא משולש 9 ו־55 משולש 10, ויחד הם 100, 10 בריבוע (נוסחת שני משולשים סמוכים).

המשך מעמ' 6 <<<

ממלאים את הבית — אבל לידה חדשה תלויה בהשראה (ובדוגמה דלעיל, בעל השוקד על התורה בזכות דאגתה של אשתו לפרנסה יכול להיות בקי ומעיין גדול ב"תורת אמת"[יג], אבל חידוש תורה אמתי — "תורה חדשה מאתי תצא"[יד], במדרגת "אמת לאמתו"[טו] — תלוי בהשראה אלקית).

כאן כבר אין כלל השוואה בין האיש והאשה, מי עיקר ומי טפל וכו', כי הכל שרוי וטובל באור האלקי השווה ומשווה קטן וגדול. לשם כך נברא האדם לכתחילה, כמסופר בסיפור הראשון של מעשה בראשית — "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם [ה'אותו' היינו 'אותם']. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים"[טז] — כאשר האדם ואשתו הם בעצם אדם אחד, בסוד "והיו לבשר אחד"[יז] ("בשר" לשון בשורה טובה, כבשורת המלאכים לשרה אמנו). תכלית בריאת האדם — הוא ואשתו כאחד — היא המצוה והברכה (שבהמשך אותו פסוק) "וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וגו'", להרבות את דמות[יח] "הוי' אחד"[יט] בארץ (וכפירוש רש"י ש"והיו לבשר אחד" מתקיים בבשר הולד המשותף). למרות שפריה ורביה כמצוה מוטלת על האיש[כ], ההתמסרות של האשה לענין גדולה משלו[כא], ורק שני בני הזוג ביחד — מכח השותף השלישי — יכולים לחולל את הפלא הזה.

יג מלאכי ב, ו.
יד ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).
טו ראה שיח שרפי קדש (ברסלב) א'קעה, שפעם הציעו לרבי נתן משרת רבנות, וכשהתייעץ עם רבי נחמן אמר לו שע"פ האמת עליו לקבל את ההצעה, אך ע"פ אמת לאמתה עליו לסרב...
טז בראשית א, כז.
יז שם ב, כד.
יח ראה יבמות סג, ב; שו"ע אבה"ע א, א.
יט דברים ו, ד.
כ שו"ע אבה"ע א, יד.
כא ראה משך חכמה לבראשית ט, ז ובעתה אחישנה עמ' רסא.

המשך מעמ' 20 <<<

ירום ונשא וגבה מאד"[כד]. אותו אדם הוא סוד "**אדמה לעליון**"[כה] (העולה "**צלם אלהים**"[כו], בו נברא האדם להיות כאלהים, "אני אמרתי אלהים אתם"[כז]).

רק למשה רבינו ה' גילה **טעם פרה**[כח] (העולה **קדש**, "מלה בגרמיה"[כט], פנימיות אבא פנימיות עתיק[ל], רדל"א[לא]), טעם שהוא בעצם "ככה!", למעלה מטעם ודעת לגמרי. זהו סוד אלף האורות שנתנו למשה רבינו בשעת מתן תורה[לב], ומבואר[לג] שזהו סוד השם הקדוש **ככה**, ר"ת "**כתר כל הכתרים**" (כנ"ל), העולה 1345, דהיינו אלף ועוד **משה** (כאשר ה־1000 הוא סוד נשמת **ישראל בעל שם טוב**, כנודע[לד])!

כד ישעיה נב, יג.
כה ישעיה יד, יד.
כו בראשית א, כז. ובכ"מ.
כז תהלים פב, ו.
כח במדבר רבה יט, ו.
כט זהר ח"ג צד, ב.
ל לקו"ת נצבים מט, ד (ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו. ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד).
לא ראה ע"ח שי"ג פ"ב.
לב ספר הליקוטים פרשת כי תשא.
לג ראה הנסמן בהערה יט.
לד ראה כתבי רח"א ביחובסקי עמ' נג.

הסיפור החסידי

רבי אלימלך מליז'ענסק | תפִלה קודם התפִלה

בעל 'נועם אלימלך' ואחי רבי זושא מאניפולי, נולד בשנת תע"ז לערך לאביו אליעזר ליפא ואימו מירל. היה מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש, אליו התקרב בעקבות אחיו. ספרו כונה "ספרן של צדיקים" והוא עצמו כונה בפולין "בעש"ט קטן". במובנים רבים עיצב את דרך החסידות בפולין כולה, בהתוותו את דמות הצדיק ואת אופן ההתקשרות אליו, ותלמידיו היו לגדולי החסידות בדור הבא. נסתלק בכ"א אדר תקמ"ז בעירו ליז'ענסק ואחריו שימש ברבנות)אם כי לא כרבי) בנו רבי אלעזר.

סיפר רבינו הסבא קדישא [רבי יששכר בער מראדושיץ], שבילדותו, בעת שהיה אצל הרה"ק רשכבה"ג הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זצ"ל ועמד לפני בית הרה"ק עם כמה חסידים מהחבריא קדישא שלו ודיבר עמהם, ובתוך כך ראו אנשים גבוהי קומה מאד שהלכו במהירות אל בית מרן הרה"ק מליז'ענסק ובהגיעם אל פתח חדרו כפפו קומתם ונכנסו לתוכו.

והרה"ק סגר הדלת, ופניהם לא ראינו רק אחוריהם. חִכינו בחוץ עד צאתם כדי להכיר האנשים ההם, אבל מה נשתוממנו מזה שבעת צאתם מחדר הרה"ק שוב לא הספקנו לראות את פניהם, רק אחוריהם, ותיכף נעלמו מעינינו. אז הבנו כי לא דבר ריק הוא, והוסכם ביננו לשאול את פי מרן הקדוש זי"ע.

הלכו החסידים הזקנים ושאלו למרן הרה"ק זי"ע מזה, והשיב להם הרה"ק בלשון קדשו: כאשר ראיתי שרוב העולם אינם מכוונים בתפלתם כיאות, מקוטן השגתם ומגודל טרדת הזמן וטרדת וקושי הפרנסה אינם יכולים לכוון דעתם בכל התפלה, עלה על דעתי לתקן נוסחא חדשה וקצרה שיהיה שוה לכל נפש. הרגישו בזה אנשי כנסת הגדולה הקדושים זי"ע,

נערך ע"י יהודה הס.

ובאו הנה ובקשו ממני שלא לעשות זאת לשנות אפילו תפלה אחת מנוסחתם, והתיעצתי עמם ואמרו לי שאתקן תפלה קודם התפלה וזה יועיל בעזרת השם למי שאין ביכלתו לכוון בכוונות הראויות לכוון בכל התפלה, וזה הוא ה"יהי רצון" קודם התפלה שנדפס בסדורים מהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע.

בסיפור הזה מורגש המתח בין שני פניה של התפלה: התפלה כעבודת הלב, הדורשת כוונה וחיבור פנימי, והתפלה כדבר קבוע בעל נוסח וחובה הלכתית.

אך מה בעצם הפתרון אותו מציע רבי אלימלך? אם אורכה של התפלה היווה בעיה, ניתן היה למצוא פתרון אחר — אולי בדומה להלכה המחייבת כוונה רק בפסוק ראשון של 'שמע' ובברכת אבות. מדוע בסופו של דבר הוא אף מוסיף על הנוסח?

אלא שרבי אלימלך, בתפלתו, פותח לנו שער לסוג אחר ועמוק יותר של תפלה: התפלה המתמדת. סוג התפלה הזה הוא תשתית לכל עבודת היום, היסוד עליו מונחים כל עמודי העבודה — גם כאשר בפועל עוסק האדם בתחום שונה מעבודת התפלה המוכרת לנו. נמחיש עוד את הנקודה, אם נתבונן בתפלה שתקנו חז"ל

קודם הלימוד:

"ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו: מה מקום לתפלה זו? אמר להם: בכניסתי אני מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי".

תפלה זו ממחישה כי לתפלה יש מקום (— "מה מקום לתפלה זו") גם בתחומו של לימוד התורה — זו תפלה על עצם הלימוד שיהיה כדבעי, ושלא יבוא על ידו מכשול וצער. בנוסחים נוספים כלולה בתפלה גם בקשה, שהלימוד יביא את האדם למימוש התכלית לשמה נועד — לידי קיום מעשי של הנלמד, לתיקון מדות הלומד, לידיעה מקיפה של התורה, לדבקות בה' ולקרוב הגאולה.

תפלה קודם גמילות חסדים

באופן דומה, מן הסתם, יש להתפלל גם לפני גמילות חסדים — להתפלל שהחסד יגיע למקום הראוי לו, יפעל את פעולתו באופן הרצוי, ולא יגרום ח"ו לפגיעה ונזק למקבל. וכך בכלל, על כל המצוות — והדברים מודגשים במצוות שבין אדם לחברו — יש צורך להתפלל על עצם האפשרות לקיים את המצוה, על כך שתזדמן לאדם המצוה.

את העובדה שכמעט ולא מוכרות תפלות שיש לומר לפני גמילות חסדים, אף שבמבט פנימי ברור שיש להתפלל על כך, ניתן להסביר בכך שכשיש לגמול חסד אין זמן להתעכב בהכנות. יש לפעול מיד לרווחת הזולת.

אך התפלה שקודם כל המצוות אינה דווקא תפלה שנאמרת בפה או בלב, אלא תודעה כללית המקיפה את המעשה: הכרה בכך שהוא נעשה מכחו של ה' ולא מכח האדם, "תן לו משלו, שאתה ושלך שלו, וכן בדוד הוא אומר: 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'". מאמרה זו ומאחרות מורגש הצורך להקיף את המעשה בתודעה נכונה.

כך, לא מדובר בעוד מעשה, עוד כוונה או עוד ברכה ש'גוזלים זמן' ומעכבים את עצם מעשה החסד. יתר על כן, התפלה המתמדת היא דווקא זרז המפעיל ומזרז את כל עשיות האדם הטובות.

תפלה קודם התפלה

כאן אנו חוזרים לתפילת רבי אלימלך, ה"תפלה קודם התפלה". כמו בתורה ובחסד, גם את התפלה השגורה והיומיומית יש ללוות בתפלה: על כך שהלב יפתח ל"עבודה שבלב", ושהתפלה תצלח ותתקבל לפני הקב"ה.

ובעצם, גם חז"ל 'הקיפו' את גוף התפלה — את תפלת העמידה — בתפלה על התפלה עצמה. קודם פתיחת התפלה תקנו חז"ל בקשה מה' שיתן בפינו מלות תפלה — "א־דני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" — ואחר התפלה הוסיפו פסוק בו יש בקשה שהתפלה תקובל ברצון — "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך הוי' צורי וגואלי". זו בעצם התפלה עליה נאמר "הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו", והיא תפלה המהווה תשתית לכל עמודי הקיום ו'מקיפה' אותם לפניהם ולאחריהם — בהכרה כי ה' הוא המקור לכל הטוב שבחיינו, ולכל הטוב שאנו זוכים לעשות, ללמוד, וגם להתפלל.

כעת מובן, כיצד משנה התוספת של רבי אלימלך את התפלה הקבועה המאיימת להישחק: היא מחברת את האדם לתפלה שבתשתית נשמתו, ולמקור האמיתי של הרגש והחיבור הפנימי שבתפלה — הלא הוא ה' יתברך בעצמו.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

חמלה

מה ההבדל בין חמלה ("ובחמלתו הוא גאלם") לרחמים?

מענה:

חמלה היא ממוצע בין אהבה לרחמים, הצנור בין חסד לתפארת — והיינו רחמים שיש בהם גילוי אהבה.

אולי טעיתי...

לאחר כמה שנות נישואין וכמה ילדים שנולדו לנו ובעקבות הרבה מתחים, מריבות וגם נסיונות יעוץ וגישור שכשלו, החלטנו להתגרש. כיום, אני תוהה מאוד האם נהגתי נכון והאם היה עלי להשקיע ולוותר יותר על מנת להציל את הנישואין. דא עקא, שגרושתי השתדכה לאחרונה ועומדת להנשא. קשה לי להתגבר על תחושת ההחמצה ועל המחשבה שמא טעיתי בגדול. אודה לעצת הרב.

מענה:

אולי אפשר היה אפשר להתנהג אחרת ולהציל את הנישואין, אבל כעת, לאחר מעשה, אתה ב"ה חכם יותר ועם רצון טוב לעשות תשובה על העבר ולתקן לגבי העתיד.

בכל אופן, יסוד אמונתנו הוא שהכל מתרחש בהשגחה פרטית [גם כאשר מעורבת בחירת האדם] וממילא אם גרושתך כעת הולכת להתחתן עם מישהו אחר אין מה לעשות בנדון, כנראה שמן השמים התפקיד העיקרי שלכם היה להביא כמה נשמות טהורות לעולם הזה, ועכשיו עליכם לדאוג יחד לחינוך הטוב שלהם, כל אחד ממקומו.

עליך לאחל לה בלב שלם חיים טובים ומאושרים ולזכור שה' יתברך חושב גם עליך ועל העתיד שלך, ועכשיו ש"אין חכם כבעל נסיון", ודאי יזמין לך ה' בקרוב את בת הזוג האמיתית שלך ויחד תקימו בית נאמן בישראל, בית חם ואוהב ומקרין אור גם החוצה.

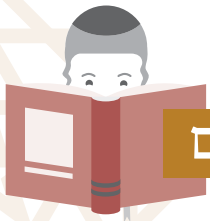
ברכה לבשורות טובות.

שינוי השם

בלידה קראו לי נמרוד. לפני כמה שנים הוספתי שם, אך עדיין קראו לי רק בשם נמרוד. בחצי השנה האחרונה קוראים לי בשם הנוסף בלבד. שאלתי היא, איך לקרוא לי בעליה לתורה (רק בשם הלידה, רק בשם החדש, או בשניהם יחד)?

מענה:

ככלל דעתו של הרבי היא שאין להחליף את השם שנתנו ההורים [וכידוע מהאריז"ל שלהורים יש רוח הקודש בעניין זה]. לכל שם ישנה יכולה להיות משמעות חיובית או להפך וכך גם לשם נמרוד, שיכול לבטא מרידה במוסכמות והנחות העולם הלא טובות. בכל אופן, אם קשה לך עם השם נמרוד אז אפשר שיקראו לך רק בשם החדש. אם לא קשה, אז נכון שיקראו לך בשני השמות.

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

מְטַמְּאוֹת אֶת בַּטְּהוֹרִים

שָׁלוֹם יְלָדִים!

פּוּרִים כְּבָר מֵאֲחוֹרֵינוּ וְהַשַּׁבָּת תִּהְיֶה יְרִיַּת הַפְּתִיחָה שֶׁלָּנוּ לַהֲכָנוֹת לִקְרַאת חַג הַפֶּסַח! לִקְרִיאַת 'מַפְטִיר' נִקְרָא בַּתּוֹרָה אֶת פָּרָשַׁת פָּרָה אֲדֻמָּה. הָאֱמֶת הִיא שֶׁעִם סִימָנֵי הַגְּאֻלָּה שֶׁזָּכִינוּ לָהֶם בַּשָּׁבוּעַ הָאַחֲרוֹן אֲנַחְנוּ כְּבָר יְכוֹלִים לְהַתְחִיל לְהָרִיחַ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִתְקָרֵב אֵלֵינוּ! אָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁכְּבָר הַשָּׁנָה נִזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' לְהַקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּלְשֵׁם כָּךְ עָלֵינוּ לִהְיוֹת טְהוֹרִים. כְּדֵי שֶׁנְּרַעֲנֵן אֶת זִכְרוֹנֵנוּ כֵּיצַד נִטְהָרִים נִקְבְּעָה פָּרָשַׁת פָּרָה בְּתַאֲרִיךְ זֶה.

בַּהֲכָנַת הַפָּרָה הָאֲדֻמָּה יֵשׁ פְּרָט שֶׁמְּעוֹרֵר תְּמִיהָה, וּמִמֶּנּוּ אָנוּ לוֹמְדִים הוֹרָאָה חֲשׁוּבָה בַּעֲבוֹדַת ה'. הַפָּרָה מְטַהֶרֶת אוֹתָנוּ מֵהַטֻּמְאָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר — טֻמְאַת מֵת. אַף עַל פִּי כֵּן מִי שֶׁעוֹסֵק בַּהֲכָנָתָהּ נִטְמָא! מִצַּד אֶחָד הִיא "מְטַהֶרֶת אֶת הַטְּמֵאִים", אַךְ מִצַּד שֵׁנִי הִיא "מְטַמְּאת אֶת הַטְּהוֹרִים". מָה אֲנִי יָכוֹל לִלְמֹד מִכָּךְ לַעֲבוֹדַת ה'? לְמוֹרֵנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הֶסְבֵּר מְיֻחָד בְּמִינוֹ לַתּוֹפָעָה.

מֹסֶר מַעֲשׂ

מָוֶת וַאֲנָשִׁים שֶׁמֵּתִים אֵינָם עֵסֶק שֶׁל יְלָדִים. אֶצְלֵנוּ בַּמִּשְׁפָּחָה אֲפִלּוּ לָאַזְכָּרָה שֶׁל דּוֹד חַיִּים הַזָּקֵן שֶׁנָּעֳרָכָה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת לֹא הֻרְשֵׁיתִי לְהַגִּיעַ. דַּוְקָא מְאוֹד רָצִיתִי לָבוֹא, מְאוֹד אָהַבְתִּי אוֹתוֹ, אֲבָל לֹא. "כְּשֶׁתִּגְדַּל", אָמְרוּ לִי. אָז אֵיפֹה בְּכָל זֹאת גַּם אֲנַחְנוּ, הַיְלָדִים, פּוֹגְשִׁים אֶת הַמָּוֶת וְאֶת הַטֻּמְאָה הַקְּשׁוּרָה בּוֹ? מִסְתַּבֵּר שֶׁבְּמַצְּבֵי רוּחַ מְסֻיָּמִים.

כֵּן, יֶשְׁנָם מַצְּבֵי רוּחַ עִם תְּכוּנוֹת זֵהוֹת לְאֵלּוּ שֶׁל הַמֵּת: חֹסֶר תְּנוּעָה וּקְרִירוּת. לְדֻגְמָה, מִבְצַע הַפֶּסַח אֶצְלֵנוּ בַּתַּלְמוּד תּוֹרָה. לִפְנֵי יוֹמַיִם נִכְנַס הַמְּנַהֵל לַכִּתָּה וְהִכְרִיז עַל מִבְצַע לְמוּד הֲלָכוֹת הַחַג, שֶׁבְּסוֹפוֹ יֵעָרֵךְ חִידּוֹן נוֹשֵׂא פְּרָסִים יִקְרֵי עֵרֶךְ. כְּשֶׁהַמְּנַהֵל אוֹמֵר אֶת צֶמֶד הַמִּלִּים "יִקְרֵי עֵרֶךְ" כֻּלָּם מְבִינִים לְמָה הַכַּוָּנָה, וְלָכֵן לֹא פֶּלֶא שֶׁכֻּלָּם נִכְנָסִים לָעִנְיָן בְּשִׂיא

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

הַמֶּרֶץ וְהַהִתְלַהֲבוּת. אֲבָל מָה נִרְאֶה לָכֶם קוֹרֶה בְּדֶרֶךְ כְּלָל אַחֲרֵי שָׁבוּעַ? פִּתְאוֹם נִשְׁמָעִים צְלִילִים נוֹסָפִים: "אוּף, כַּמָּה חִמָּר...", "אֵין סִכּוּי", "מִמֵּילָא אֲנִי אַף פַּעַם לֹא זוֹכֶה", "הֵי, שָׁנָה שֶׁעָבְרָה הָיָה יוֹתֵר קַל".

מָה קָרָה? הַהִתְלַהֲבוּת הָרִאשׁוֹנִית מִתְפּוֹגֶגֶת וְאָז אֲנִי מֵבִין שֶׁבְּעֶצֶם בִּשְׁבִיל לְהַצְלִיחַ צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ, וְהָמוֹן. זֶה נִקְרָא שֶׁמַּשֶּׁהוּ מַתְחִיל לָמוּת. הַחַיּוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁלְּוִתָּה אֶת הַהַתְחָלָה מַתְחִילָה לִהְיוֹת פָּחוֹת מֻרְגֶּשֶׁת.

בַּחֲסִידוּת מֻסְבָּר כִּי טֶמְאַת הַמָּוֶת הִיא **חֹסֶר הַמַּעַשׂ**, שֶׁאָדָם פָּשׁוּט חָדַל לִהְיוֹת פָּעִיל וּלְהִתְאַמֵּץ, מַמָּשׁ כְּמוֹ הַמֵּת. לִפְעָמִים חֹסֶר הַמַּעַשׂ מַגִּיעַ סְתָם מִתּוֹךְ **עַצְלוּת**. לִפְעָמִים הַמַּחֲלָה עֲמֻקָּה יוֹתֵר, וְזֶה כַּאֲשֶׁר הָאָדָם נִתְפָּס לְ**יֵאוּשׁ**. זֶהוּ הַשָּׁלָב בּוֹ מַתְחִילִים עִם הַהֶסְבֵּרִים הַמְפֻלְפָּלִים לָמָּה לֹא כְּדַאי לְהִתְאַמֵּץ, הֲרֵי "אֵין שׁוּם סִכּוּי לְהַצְלִיחַ". כַּמָּה שֶׁלֹּא תְּנַסֶּה לְשַׁכְנֵעַ אֶת הַמְּיֹאָשׁ וּלְעוֹדֵד אֶת רוּחוֹ — אֵין עִם מִי לְדַבֵּר. הוּא בָּטוּחַ שֶׁאֵין מָה לַעֲשׂוֹת וְזֶהוּ. כַּאֲשֶׁר הַיֵּאוּשׁ גּוֹבֵר, עָלוּל הָאָדָם כְּבָר לִפֹּל יוֹתֵר לְמַטָּה, לִרְשְׁתָּהּ שֶׁל הָ**עַצְבוּת**. וְכָךְ, הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת הַשְּׁמִיכָה מֵעַל לְרֹאשׁוֹ, מִתְחַפֵּר לָעֹמֶק וְנִקְבַּר תַּחְתֶּיהָ... וַהֲכִי גָּרוּעַ: יֵשׁ מִי שֶׁפָּשׁוּט מַפְסִיק לָקַחַת לַלֵּב. הוּא מַחֲלִיט לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ חוֹמָה שֶׁל **אֲדִישׁוּת** וּלְהִתְבַּצֵּר בְּתוֹכָהּ. כָּעֵת כְּבָר שׁוּם דָּבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ...

אֵיךְ יֵאוּת בַּטֶּמְאָה

יֵאוּשׁ וְחִדָּלוֹן הֵם "אֲבִי אָבוֹת הַטֻּמְאָה". הֵם עֲלוּלִים לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם מִכֹּל וָכֹל. הָרַבִּי מִקּוֹצְק הָיָה אוֹמֵר, שֶׁעַצְבוּת אָמְנָם אֵינָהּ עֲבֵרָה אֲבָל הִיא הַגּוֹרֶם לִנְפִילָה בְּכָל הָעֲבֵרוֹת הָאֲחֵרוֹת. כְּמוֹ טֻמְאַת הַמֵּת, אֲוִירַת הַיֵּאוּשׁ עֲלוּלָה לְהִתְפַּשֵּׁט גַּם בַּסְּבִיבָה שֶׁתַּחַת אוֹתָהּ קוֹרַת הַגַּג. מַכִּירִים אֶת אֵלּוּ עִם הַפַּרְצוּף הֶחָמוּץ שֶׁגּוֹרְמִים לְכֻלָּם לְהַרְגִּישׁ כָּךְ?

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל כְּדֵי לָצֵאת מֵאֲוִירָה זוֹ. הַכֹּל, כּוֹלֵל הַדָּבָר הַשָּׁנוּא בְּיוֹתֵר — לְהִתְגָּאוֹת.

בְּדֶרֶךְ כְּלָל אָנוּ שׁוֹלְלִים אֶת הַגַּאֲוָה מִכֹּל וָכֹל. הִיא מַמָּשׁ טֻמְאָה וְלָכֵן הִיא מְטַמֵּאת אֶת הַטְּהוֹרִים. וְכִי מִי אַתָּה וּמִנַּיִן לְךָ הַכֹּחוֹת לְהַצְלִיחַ אִם לֹא מֵה'? בְּאֵיזוֹ זְכוּת אַתָּה גּוֹנֵב אֶת הַהַצָּגָה? אֶת הַכָּבוֹד תַּשְׁאִיר לְבַעַל הַבָּבוֹד.

אֶתְּ נָכוֹן לְפָעָלִים?

אֲבָל כַּאֲשֶׁר סַפָּנַת הָרִפְיוֹן עֲלוּלָה לְהַפִּיל אוֹתְךָ לָרֶשֶׁת הַמְּסֻכֶּנֶת שֶׁל הַיֵּאוּשׁ עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל כְּדֵי לְהִתְרוֹמֵם, שֶׁחָס וְחָלִילָה לֹא תִּטְבַּע בּוֹ וְתָמוּת, וְאָז דַּוְקָא הַגַּבְהוּת הִיא זוֹ שֶׁמְּטַהֶרֶת אוֹתְךָ!

מָתַי נָכוֹן לִנְהֹג בְּדֶרֶךְ זוֹ? הַבַּעַל שֵׁם טוֹב מוֹרֶה לָנוּ, כִּי הַזְּמַן הַנָּכוֹן לֶאֱחֹז בְּמִדָּה שֶׁל הַגְבָּהָה הוּא בִּתְחִלַּת הָעֲבוֹדָה. לְדֻגְמָה כְּמוֹ בִּתְחִלַּת מִבְצַע הַלִּמּוּד בַּבִּתָּה. אֲנִי יָכוֹל לַחֲשֹׁב שֶׁמִּמֵּילָא אֵין לִי סִכּוּי כִּי הַחֹמֶר קָשֶׁה וְכִמְעַט שֶׁאֵין

לִי זְמַן. אֲנִי גַּם אַף פַּעַם לֹא מַצְלִיחַ בְּמִבְצָעִים, וְחוּץ מִזֶּה מִמֵּילָא הַפְּרָס לֹא הָכִי שָׁוֶה. זֶה בְּדִיּוּק הַזְּמַן לְהַגְבִּיהַּ, לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ לִי אֶת הַכֹּחוֹת לָלֶכֶת עַל זֶה וּלְהַצְלִיחַ בְּגָדוֹל.

אִמָּא אֶת כַּטְפּוֹרִים

זֶהוּ הַלִּמּוּד שֶׁלָּנוּ מִסּוֹד פָּרָה אֲדֻמָּה. פָּרָה הִיא בְּהֵמָה גַּסָּה, מְגֻשָּׁמֶת, שֶׁאֲנִי בְּהֶחְלֵט לֹא מַצִּיעַ לְאַף אֶחָד לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ בִּזְמַן שֶׁהִיא עַצְבָּנִית. וְהַצֶּבַע שֶׁלָּהּ — בִּכְלָל... אָדֹם הוּא צֶבַע תּוֹסֵס, שֶׁמְּבַטֵּא חַיּוּת וְאֵנֶרְגִּיָּה (שַׂמְתֶּם פַּעַם לֵב לְצֶבַע הַפָּנִים שֶׁל אָדָם עַצְבָּנִי?). בְּקִצּוּר, הוּא הַצֶּבַע הָכִי מַתְאִים לַגַּאֲוָה. אֶת 'חֲתִיכַת הַגַּאֲוָה' הַזּוֹ אָנוּ שׁוֹרְפִים, הוֹפְכִים לְאֵפֶר דַּק, וְהוּא זֶה שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ אוֹתָנוּ לְטָהֳרַת טְמֵא הַמֵּת. כְּלוֹמַר, הַגַּאֲוָה עַצְמָהּ הוֹפֶכֶת לִהְיוֹת חֵלֶק מִתְּקוּן הַיֵּאוּשׁ וְהַחִדָּלוֹן! לַמְרוֹת שֶׁגַּאֲוָה בְּדֶרֶךְ כְּלָל הִיא זוֹ שֶׁמְּטַמְּאת אֶת הַטְּהוֹרִים, כָּעֵת הִיא זוֹ שֶׁמְּטַהֶרֶת אֶת הַטְּמֵאִים!

רַק שֶׁלֹּא נִשְׁכַּח. בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר, בְּסִיּוּם הַמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב שֶׁעָשִׂיתִי, עָלַי לְהִפָּטֵר מֵאוֹתָהּ הַגַּאֲוָה שֶׁ'אִמַּצְתִּי', כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּחֲזֹר וּתְטַמֵּא אוֹתִי שׁוּב. עָלַי לִזְכֹּר כִּי אוֹתוֹ הַחֵשֶׁק וְאוֹתָהּ הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁסִּיְּעוּ בְּיָדֵי לָקוּם וְלַעֲשׂוֹת אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַנָּכוֹן וְהַטּוֹב הָיוּ מַתְּנַת חִנָּם מֵאֵת ה'. בַּסִּיּוּם עָלַי לַחֲזֹר וְלִזְכֹּר שֶׁ"נַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה" — "תֵּן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁאַתָּה וְשֶׁלְּךָ — שֶׁלּוֹ".

שֶׁנִּזְכֶּה לְטָהֳרָה וְלֶאֱכֹל כְּבָר הַשָּׁנָה מִן הַפִּסְחִים!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כִּי

ככה! בשונה מהמשפטים והעדות שבתורה, "חקת התורה" של הפרה האדומה מלמדת ש"חוקה חקקתי, גזרה גזרתי, אין לך רשות להרהר אחרי" — למה? ככה!

אך באמת "חקת התורה" לא מנמיכה את קומתו או חוסמת את מחשבתו של היהודי. אדרבה, הלמדנות היהודית בנויה על שאלת שאלות. כל יהודי טוב, בן ל"עם חכם ונבון", שואל על כל דבר 'מה? מי? למה ומדוע?', חוקר ומעיין, וכך מפתח את השכל לאורך, לרוחב ולעומק. ועם זאת, דווקא אחרי כל השאלות, היהודי מסוגל לקבל את התשובה 'ככה', ובכך לעלות מהתחום המצומצם של ידיעתו והבנתו אל האלקות שלמעלה מטעם ודעת. בלשון הקבלה, כך עולים מהמוחין אל תחום הכתר — **ככה** ראשי תיבות **כ**תר **כ**ל **ה**כתרים.

בגליון שלפנינו העמקה בתורה במגוון נושאים — זוגיות והורות, התקדמות מחיל אל חיל, מפורים אל פסח, ועבודת התפלה. אכן, על כל ההשכלה חופפות, כנקודת מוצא וכתכלית המבוקשת, האמונה וההכרה באין־סופיות של ה'. אזי החכמה־בינה־ודעת רק ממששות וממחישות את נקודת האמונה ומחזקות את ה'ככה!' היהודי העקשני (בו עוסק השיעור האחרון בחוברת).

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
bit.ly/niflaot-85
052-4295164 או סְרקו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים